

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

DIVADELNÍ FAKULTA

Dramatická umění

Dramatická výchova – kombinované bakalářské studium

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**TÉMA NESVOBODY V LITERÁRNÍM DÍLE
PERLORODKY POMOCÍ METOD
DRAMATICKÉ VÝCHOVY**

Bc. Martina Kolářová

Vedoucí práce: doc. Mgr. Radek Marušák

Oponent práce: MgA. Alžběta Ferklová

Datum obhajoby: září 2020

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2020

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE
THEATRE FACULTY

Dramatic Arts
Drama in Education – Combined Bachelor Programme

BACHELOR THESIS

**THE TOPIC OF UNFREEDOM IN
PERLORODKY, A BOOK BY JIŘÍ STRÁNSKÝ,
THROUGH DRAMA TECHNIQUES**

Bc. Martina Kolářová

Supervisor: doc. Mgr. Radek Marušák

Opponent: MgA. Alžběta Ferklová

Date of Apology: September, 2020

Academic Degree: BA

Prague, 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

**TÉMA NESVOBODY V LITERÁRNÍM DÍLE
PERLORODKY POMOCÍ METOD DRAMATICKÉ
VÝCHOVY**

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne 30. června 2020.....

.....
podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Abstrakt

Tato práce se věnuje tématu nesvobody v literárním díle Perlorodky. Průzkum tématu vychází z osobního zaujetí autorky životním příběhem spisovatele Jiřího Stránského, jehož knihy určené dětem vznikaly jako korespondence z komunistického vězení. V teoretické části se zabývám tématem osobní a občanské svobody a vnímáním nesvobody očima porevolučních generací. Praktická část popisuje přípravu a částečnou realizaci projektu, ve které jsem si ověřovala, zda je literární dílo na poli dramatické výchovy pro téma nesvobody nosné.

Klíčová slova: nesvoboda, Jiří Stránský, Perlorodky, dramatická výchova

Abstract

This work deals with the topic of unfreedom in Perlorodky (Pearls), a book by Jiří Stránský. The research of the topic is based on the author's personal interest in the life story of the writer, whose books for children originated as letters from a communist prison. In the theoretical part I deal with the topic of personal and civil freedom in communism, which is the setting of the story, and the perception of freedom through the eyes of post-revolutionary generations. The practical part describes the teacher's prep and partial implementation of the project that has proven that this book is suitable to be used for the topic of unfreedom in drama education.

Key words: unfreedom, Jiří Stránský, Perlorodky, drama education

Poděkování:

Dovoluji si poděkovat panu doc. Mgr. Radkovi Marušákovi za jeho ochotu, pohotové a odborné vedení, připomínky a cenné rady. Ráda bych také poděkovala Magdaléně Novákové Lindové za její korektury, svému manželovi Dominikovi Kolářovi za jeho vstřícnost a trpělivost, svým spolužákům za ustavičnou soudržnost během studia a v neposlední řadě také Základní škole Vela s.r.o. za podporu studia i profesního rozvoje.

Obsah

1. Úvod	1
2. Teoretická část	2
2.1. Osobní svoboda jako součást občanských svobod	2
2.2. Charakteristika skupiny	3
2.3. Téma nesvobody na prvním stupni	4
2.4. Analýza knižní předlohy	5
2.5. O životě a díle J. Stránského	6
3. Praktická část	7
3.1. Cíle projektu	8
3.2. Volba metod	8
3.3. Scénář projektu	8
1. blok: Šikana v dětském domově	9
2. blok: Ivanův útěk	21
3. blok: Vojta a jeho maminka	25
4. blok: Setkání Ivana a Ingy	33
5. blok: Úspěšná adopce a falešné obvinění	37
6. blok: Životní příběh autora a závěrečná reflexe	43
4. Závěr	45
Seznam bibliografických záznamů	47
Seznam použité literatury	49

1. Úvod

Prvním impulsem k napsání bakalářské práce byl samotný autor dětského románu *Perlorodky*, který přináší příběh celému projektu, Jiří Stránský.

Tvorbou Jiřího Stránského jsem se zabývala v seminární práci, která byla tzv. expertním výstupem literárního semináře na KVD. Z podrobného výzkumu Stránského knih pro děti jsem došla k názoru, že na poli literárním má autor své místo, nicméně přínos dětských knih, které měly původ v dopisech z vězení, spočívá především v jejich přesahu do osobního příběhu autora.

Jiří Stránský byl nespravedlivě vězněn mezi lety 1973 až 1975. Aby si zachoval kontakt se svými dětmi, psal jim dopisy z vězení. Dopisy obsahovaly příběhy, které byly ukotvené v jeho později vydaných dětských knihách. Jednou z těchto knih, je právě kniha *Perlorodky*, která je o životě dítěte v nesvobodě.

Spojnicí mezi příběhem autora a příběhem *Perlorodek* je téma nesvobody. Jak podrobněji popisuji v kapitole o občanské a osobní svobodě, bylo mi zřejmé, že samotný expertní výstup není pro práci s tématem dostačující. Má otázka spočívala především v tom, jak téma nesvobody, které je ukotvené v autorově příběhu i jeho literatuře, předat dál. Konkrétně, jak žákům v mé třídě odpovědět na otázku, co je to nesvoboda?

Brian Way ve své publikaci *Rozvoj osobnosti dramatickou výchovou* uvádí: „Odpověď na jakoukoliv otázku může mít dvojí podobu - buď může mít podobu informace, anebo podobu přímé zkušenosti. První odpověď patří do kategorie akademického vzdělání, druhá do dramatické výchovy. Například odpověď na otázku ‚Kdo je slepec?‘ může znít: ‚Člověk, který nevidí.‘ Jiná odpověď může znít: ‚Zavřete oči a zkuste najít východ z této místnosti.‘ “ (2014, s.10)

Ve své práci bych chtěla zmapovat téma nesvobody v souvislosti s literární dílem a příběhem autora. V praktické části bych si chtěla vyzkoušet, zda je dílo nosné pro zkoumání tématu nesvobody v mé třídě metodami dramatické výchovy. Podmínky pro realizaci projektu se v souvislosti s onemocněním COVID 19 a výjimečným stavem v ČR změnilo. Práce je formulací projektu do budoucna, protože nebylo možné realizaci dokončit.

2. Teoretická část

V teoretické části se zabývám vymezením a vyjasněním pojmů a otázek vážících se k tématu nesvobody v kontextu literárního díla. Vymezuji také přínos tématu pro skupinu, ve které je projekt realizován a zabývám se předlohou a autorovým příběhem.

2.1. Osobní svoboda jako součást občanských svobod

Mou osobní motivací pro psaní této práce byla zřejmě poslední autorova slova, která slyšela širší veřejnost. Byla zakotvena v jeho dopisu určenému spolku Milion chviliek pro demokracii, bojujícímu za nezávislost justice a spravedlivý soud současného premiéra a bývalého člena StB. Spolek zveřejňuje dopis na svých webových stránkách jako vzpomínku na Stránského. Zemřel 27. května 2019 - měsíc poté, co dopis napsal. Z těchto slov jako zásadní pro tuto práci vnímám část: „Máte pravdu: už není proč čekat. Už je čas nazývat všechno pravými jmény.“

Současná politická a společenská situace prozatím vyústila v největší demonstraci po roce 1989. Domnívám se, že je stále třeba hlasitě připomínat a pojmenovávat události minulého režimu a s ním spjaté téma útisku i dalším generacím, které ho nezažily.

Sám Stránský se zasadil o předávání svého příběhu dalším generacím. Často se s ním svěřoval v mnoha rozhovorech, na skautských akcích, ve svých knihách, nebo v rámci projektu Příběhy bezpráví. Účastnil se několika besed s dětmi a studenty na českých školách, vyprávěl o svém životě ve vězení, zkušenostech s komunisty a životem v totalitě. V rozhovoru pro portál Lidovky.cz vyjádřil, že žáci mu při jeho návštěvách ve školách vždy položili otázku: „Proč jste se nevzbouřili?“ Vnímá ji jako důkaz toho, že tato generace již žije ve svobodné společnosti a taková míra nesvobody je pro ně nepředstavitelná.

Což mohu jako zástupce porevoluční generace potvrdit. Pro mne však hrál v otázce představy o svobodě a nesvobodě velkou roli skauting. Být součástí skautské organizace, která měla a stále si v sobě nese zkušenosti s útlakem v dobách totalit, pro mne znamenalo uvědomění si důležitosti svobody a s ní nutně spojené občanské aktivity. Nebýt skautingu, nemohu s čistým

svědomím prohlásit, že bych považovala za důležité jít k volbám, nebo se dokonce účastnit demonstrace.

Hovořím-li o svobodě, nezaměřuji se jen na pociťování osobní svobody, ale zabývám se i občanskými svobodami. Právy a povinnostmi, které má každý člověk jakožto občan ve společenství daného státu.

Jak uvádí Pejcha ve své Magisterské diplomové práci *Koncepty svobody*: "V kontextu občanské svobody je debata o svobodě nejčastěji orientována na otázku, kde leží hranice moci, kterou může společnost oprávněně uplatňovat vůči jednotlivci. Neboli do jaké míry může být individuální svoboda omezena ve prospěch veřejného zájmu, do jakých oblastí lidského jednání stát nebo společnost smí zasahovat a do kterých ne." (2015, s. 8 - 9)

Základní práva a svobody občanů ČR nalezneme v *Ústavním zákoně č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod*. Listina ve svém znění v souvislosti s občanskými svobodami zavádí i pojem *osobní svoboda* v prvním odstavci článku osm: „Osobní svoboda je zaručena“.

Na základě těchto předpokladů se domnívám, že téma občanské a osobní svobody k sobě neodmyslitelně patří a v projektu se zaměřuji na oba dva pohledy na lidskou svobodu.

2.2. Charakteristika skupiny

Pracuji jako prvostupňový pedagog na soukromé základní škole v pražském Hloubětíně - Základní škola Vela. Škola se zaměřuje na individuální přístup k žákům. Třídy jsou věkově smíšené. Skupina, se kterou jsem projekt z počátku realizovala, byla věkově smíšená skupina žáků druhé až čtvrté třídy, kde převládá počet chlapců. Bohužel se mi však se skupinou nepodařilo projekt realizovat celý (z níže vysvětlených důvodů). Fokus projektu do budoucna je zaměřený na žáky v druhém období prvního stupně (3.-5. třída).

Výuka je specifická v tom, že žáci si spolu s třídním pedagogem plánují své osobní cíle, kterých dosahují několika různými způsoby:

- samostatnou prací v hodinách (ve třídě nejčastěji každý pracuje na něčem jiném)
- v rámci svých individuálních projektů, které tvoří ve škole i mimo školu
- účastí na skupinových tematických workshopech (tělocvična, angličtina)

- v rámci skupinových prací ve třídě
- při třídních a mezitřídních projektově zaměřených dnech (interní projekty, besedy, návštěvy muzeí, divadel apod.)

Skupinové práce probíhají po ročnících (část mladších/starších žáků se dle rozvrhu účastní jiných aktivit, nebo se věnují individuální práci a pracují jen s určitým ročníkem) nebo v rámci rozvrhových bloků *Třída spolu*. Bloky jsou hodinu a půl dlouhé (s individuálními přestávkami dle potřeby). Projekt je zaměřen právě na tyto bloky popř. projektové dny. Jejich smyslem je především saturovat žákům nárok na sociální stránku jinak individualizovaného vzdělávání a výchovy. Co do výuky tyto hodiny svým obsahem naplňují kompetence zakotvené v RVP v oblastech *Průřezových témat, Doplnujících vzdělávacích oborů, Umění a kultury* a z oblasti *Člověk a jeho svět*.

2.3. Téma nesvobody na prvním stupni

Zavádění lidskoprávních témat do výuky na prvním stupni má svůj význam a pamatuje na něj RVP (nejen) v průřezových tématech.

Tohoto projektu se týká především kompetence z oblasti *Člověk a jeho svět* „ČJS-5-2-03 rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už nemohou tolerovat a porušují základní lidská práva a demokratické principy“ (RVP ZV, 2017, s. 45). Dalším důležitým záměrem projektu je podpora postojů, hodnot, vědomostí, dovedností a schopností z průřezového tématu *Výchova demokratického občana*, konkrétně z tematického okruhu *Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování*, z nichž podtémata jako *Demokracie jako protiváha diktatury a anarchie* nebo *Základní kategorie fungování demokracie (spravedlnost, řád, norma, zákon, právo, morálka)* jsou těmi hlavními, kterým se téma věnuje (RVP ZV, 2017, s. 129-130). Nedílnou součástí projektu jsou všechny zmíněné oblasti, z nichž oblast *Dramatické výchovy* a *Osobnostně sociální výchovy* vyplývá především z volby metod vysvětlených v praktické části.

Z hlediska vývojové psychologie je toto období dle Matějčka období *Středního školního věku* a je charakteristické zájmem o fakta, dětská fantazie přetrvává, nicméně již není bájevitá, ale hrdinská. (Matějček in Langmeier, 2006, s. 119). Z vlastní zkušenosti se v tomto období například z hlediska čtenářství

(obzvláště u chlapců) projevuje vyhraněnost vůči pohádkám a naopak roste zájem o literaturu s dětským hrdinou.

Krom toho, že jsou Perlorodky román s dětským hrdinou a předloha žákům poskytuje témata, která jim v tomto období rezonují, jak lze sledovat v analýze knižní předlohy, vnáší do projektu téma nesvobody v podobě útisku dítěte a jeho blízkých za doby komunistické totality. A to pohledem samotného dítěte. Toto téma i pohled hlavního hrdiny Ivana je tak v projektu výchozím bodem pro mapování nesvobody.

Dále dle Matějčka: „Výrazně stoupá vliv dětské skupiny, jejíž normy se dítě snaží dodržovat, i když se někdy neshodují s normami rodiny” (Matějček in Langmeier, 2006, s. 119). Proto se domnívám, že výchova k hodnotám a postojům uvnitř školního kolektivu je stěžejní práce pedagoga v tomto období.

2.4. Analýza knižní předlohy

Hlavní hrdina literárního díla v roce 1974 naplánuje úspěšný útěk z dětského domova, ten připodobňuje vězení. Utíká za svou jedinou žijící příbuznou, nemocnou babičkou, pomocí autostopu a narazí na řidiče kamionu Vojtu, který je muzikant, skaut a bývalý doktor práv. Společně zjistí, že Ivanova babička je delší dobu po smrti, Vojta se Ivana ujímá a za pomoci Vojtovy maminky, bývalé ředitelky na základní škole, si chce Ivana adoptovat. Spolu s ním chce adoptovat také jeho mladší sestru Ingrid, se kterou se Ivan dlouho neviděl, protože žila v jiném - dívčím - dětském domově.

V takto nastavené situaci budoucí rodina zažívá boj s režimem. Prochází si peripetemi jako je věčné domlouvání se přes konexe kvůli běžným záležitostem, náhodná rychlá úřední svatba Vojty a vychovatelky Kristýny nebo skrývání činnosti ilegálně vedeného skautského oddílu, jehož je Vojta a následně i Ivan s Ingrid součástí. Překonávají však ale i těžší překážky, jako je boj se soudružkou ředitelkou Ingridina dětského domova, která původně nechce Ingrid Ivanovi ani ukázat a využívá veškerých taktik včetně lži, aby dokázala svou sílu. Na konci příběhu se již úplná rodina musí vyrovnat s pomstou vlivné soudružky, kterou je Vojtovo zatčení a několikaměsíční pobyt ve vazbě. Rodina si však žije téměř nad poměry dané doby, mají totiž velké množství vlivných známých. Vojta dostává bony, protože se jeho písně prodávají v zahraničí. Díky těmto skutečnostem a velkým náhodám příběh vůbec může skončit dobře.

Pro práci se skupinou nám z předlohy vyplývá její hlavní záměr a tím je: nechat žáky zažít a rozpoznat vliv nesvobody na člověka hned v několika prostředích a situacích, které mohou být dětem známé či blízké, nebo naopak neznámé, ale lákavé je ozkoušet. Na základě reflexe žáků prvního bloku a (kvůli níže zmíněným úpravám) předně na základě přípravy projektu, který jim má tento prožitek zprostředkovat, je možné zabývat se nosností literárního díla pro dramatickou výchovu a téma nesvobody.

Z *Perlorodek* je znát spisovatelův optimismus, o kterém sám ve své glose *Síla skrze radost* vypráví, že jeho nejbližší ho označují za idiotský. Tato tendence se však někdy odráží na menší uvěřitelnosti příběhu, když se hlavní postava až příliš snadno (skoro zázrakem) dostane z problémové situace. Taková situace působí uměle, což je riziko dané předlohy, především v otázce budování jednotlivých situací. Jako příklad uvádím stopování dětí ve Stránského příbězích, které v *Perlorodkách* zpochybňují i z výchovných důvodů. V případě *Perlorodek* se během několika dnů rozhodnou postavy Vojty a jeho matky děti adoptovat a mají pro to všechny vhodné prostředky i předpoklady. Na druhou stranu i velice těžké situace (jako Vojtovo vězení) končí vždy dobře a vzniká prostor pro to je dětem odlehčit, což byl v dopisech dětem z vězení Stránského záměr.

Autor zdařile vystavěl fikční postavu hlavního hrdiny Ivana. Ivan nejenže odhaluje svou vnitřní řeč a myšlenky a všímá si detailů, ale především hraje svůj vnitřní boj v získávání důvěry a víry v dobro. Toho je v projektu využito ve fiktivních deníkových zápiscích, které díky jazyku předlohy a sugestivnosti Ivanových myšlenek nebylo nutné příliš měnit.

2.5. O životě a díle J. Stránského

Můžeš-li udělat radost, musíš je název publikace s rozhovory s Jiřím Stránským a jedním z jeho životních hesel. A tak nejčastěji vznikaly jeho dětské knihy - pro radost (nejen) jeho dětí. Udělat však radost dítěti, jehož táta je nespravedlivě vězněn v komunistickém vězení, nebylo jednoduché. Ve čtyřech stránkách za týden, což byl maximální povolený rozsah jednoho dopisu, věnoval Jiří Stránský prostor příběhům a povídkám pro své děti Martina a Kláru.

Jiří Stránský byl známý především jako spoluautor seriálu Zdivočelá země. Dále byl pumpař, rytíř, mukl, skautskou přezdívkou Jíra, scénárista, vyučený truhlář nebo po Karlu Čapkovi nejdéle působící ředitel českého PEN klubu.

Ve svých knihách určených dospělým čtenářům často vzpomínal na léta věznění v komunistických lágrech. V těch pobýval celkem dvakrát v letech padesátých a sedmdesátých. Nespravedlivé věznění bylo tématem Stránského rodiny, vězněn byl i jeho otec a bratr. V knihách nebo kratších reportážích vyšlo (nejen o tématech věznění) mnoho rozhovorů s ním. Publikoval v *Lidových novinách* či *Literárních novinách* a byl autorem rozhlasových glos v *Českém rozhlase*.

O literatuře pan spisovatel v rádiu *Český rozhlas Dvojka* řekl: „Já si myslím, že hlavním posláním literatury je ten záznam, ta výpověď toho, kdo to píše. I kdyby psal cokoliv, tak je to výpověď o něm a o té době v které on psal.“ *Perlorodky* přináší výpověď chlapce, který o svou svobodu a bezpečí musel usilovat, poskytuje jim i informace o tom, co způsobovalo jeho nesvobodu a odhaluje jim pro dobu charakteristické mocenské manipulace.

3. Praktická část

Projekt nebylo možné realizovat celý z důvodu výjimečného stavu v ČR. Na jaře v roce 2020 byly školy plošně z důvodu pandemie onemocnění COVID19 uzavřeny. Po otevření školy 25. května 2020 stále fungovala omezující opatření, která se postupně uvolňovala. Nebylo možné na rozběhlý projekt z organizačních důvodů navázat a dokončit ho.

Žáci se z těchto důvodů účastnili pouze prvních dvou lekcí projektu začátkem března. Tyto lekce tvoří jeden tematický celek, který v pozměněné podobě absolvovali studenti stejného ročníku katedry KVD. Součástí prvního tematického celku je reflexe žáků, sebereflexe a částečně reflexe spolužáků. V dalších lekcích reflexe účastníků chybí, protože realizace lekcí již neproběhla. Snažím se ji proto nahradit vlastní sebereflexí, která obsahuje úvahy nad možnými riziky, poznámkami nebo jinými místy nedourčenosti daných aktivit (popř. lekcí a tematických celků).

3.1. Cíle projektu

Cílem projektu je ověřit si, zda je literární dílo vhodné pro zkoumání tématu nesvobody metodami dramatické výchovy na prvním stupni ZŠ. Při přípravě a částečné realizaci projektu ověřuji, do jaké míry mohou metody dramatické výchovy pomoci zprostředkovat téma nesvobody přítomné v díle J. Stránského Perlorodky, zda je dílo pro toto téma nosné a zda je těmito metodami uchopitelné

3.2. Volba metod

V projektu jsem využívala metod strukturovaného dramatu. Nejedná se však o plně strukturované drama provázející celý příběh, protože množství zápletek a důležitých situací ovlivňujících svobodu postav neumožňuje strukturovat příběh kolem jedné stěžejní problémové situace, cílem některých celků je s větší mírou porozumění prožít děj a posunout ho.

Žákům dle Evy Machkové strukturované drama přináší pro ně zajímavé hledisko mezilidských vztahů a prožitek, který jim umožňuje i těžkou látku zpracovat. (1998, s. 105). V neposlední řadě metody strukturovaného dramatu přináší žákům možnost vyzkoušet si situace a rozhodnutí, ke kterým v reálném životě nemají prostor, i s jejich důsledky.

Hojně využívám metodu učitele v roli a tvorbu živých obrazů v různých jejich obměnách. Často pracuji s textem a obrazovým materiálem. Tyto postupy volím předně proto, že nekladou vysoké nároky na herecké dovednosti žáků. Nicméně o to větší nároky jsou kladeny na přípravu učitele. Děj je často posouván nejdříve deníkovými zápisky a následně úryvky z knižní předlohy.

Poslední část projektu tvoří práce s textovým materiálem, obrazovým materiálem a audionahrávkami rozhovorů s Jiřím Stránským. Ta je postavená předně na metodách kritického myšlení.

3.3. Scénář projektu

Celý projekt má celkem 6 částí. Pět tematických celků propojených příběhem postihuje důležité okruhy jednání postav a situace s nimi spjaté. Tato jednání a dané situace, stejně jako formulované dílčí cíle daných celků popř. problémové situace, které tematický celek řeší, jsou popsány vždy v úvodu

tematických celků. V šesté části se projekt zaměřuje na okolnosti vzniku knižní předlohy, seznamuje žáky s životním příběhem autora, který je podobný jedné z hlavních postav knihy. Projekt je v této části uzavřen závěrečnou reflexí.

1. blok: Šikana v dětském domově

V prvních dvou lekcích využívám strukturovaného dramatu s danou problémovou situací. Žáci vstupují do příběhu knihy, poznávají jejího hlavního hrdinu. Seznamují se s ním skrze jeho deník a vstupují do rolí jeho kamarádů. Ocítají se v prostředí fiktivního dětského chlapeckého domova v 70. letech.

Téma: Jako hlavní téma zde žáci řeší problémy dětských vztahů a šikany. Zažívají dopady nesvobodně nastaveného a nesmyslného řádu, který znemožňuje nastolení spravedlnosti a bezpečného klimatu v dětské skupině.

Problémová situace: Žáci se dozvědí o chystaném fyzickém násilí kamaráda Ivana.

Formulované dílčí cíle:

1. Žáci se seznámí s hrdinou a s jeho kamarády v dětském domově.
2. Žáci se ve skupině i samostatně rozhodnou pro možné řešení šikany.
3. Žáci si zažijí atmosféru nesvobodného prostředí.

Rozsah: 1. - 2. lekce

Vybíjená s měkkým míčem

Učitel: Zahrajeme si vybíjenou všichni proti všem. Kdo má míč, stojí na místě, kdo je vybitý, odchází si sednout na určené místo, ale vrací se do hry, pokud je vybitý jeho protivník. Kdo však míč chytí, může ihned vybíjet. Míříme na část těla od ramen dolů.

Popis činnosti: Žáci vstupují do první aktivity, která má za cíl upoutat pozornost a vytvořit kompetitivní prostředí dětské party.

Otázky pro reflexi: Jak se nám hrálo? Kde bychom si takovou vybíjenou mohli zahrát?

Denní režim dětského domova

Učitel (ukazuje rozvrh): Ráda bych vám něco ukázala. Pořádně si ho prohlédněte. Co je na něm zvláštní? V jaké době byl asi vytvořen? Mohly si děti během něj někdy zahrát vybíjenou, fotbal nebo jiné kolektivní hry? Kdy?

Popis činnosti: Žáci jsou seznámeni s denním rozvrhem (Příloha č. 1) chlapeckého dětského domova. Ten je psaný strojovým písmem na recyklovaném zažloutlém papíru. Dostávají první informaci o prostředí, ve kterém se budou pohybovat. Pomocí návodných otázek si toto prostředí definují a evokují své asociace. Na závěr si rozvrh přilepí na viditelné místo, které nazývají nástěnkou.

Prostory dětského domova

Učitel: Jedná se o chlapecký dětský domov z období kolem roku 1970. Ten stál v obci, která se nazývala Večtiny, a vypadat to v něm mohlo třeba takto. Zkuste si každý sám nebo ve dvojici přiřadit jednu nebo dvě fotografie místa k jednotlivým časům v rozvrhu podle toho, na jakém místě si myslíte, že mohli chlapci v domově svůj čas v danou dobu dle rozvrhu trávit.

Popis činnosti: Pro zpřesnění představy o prostředí je žákům předložen obrazový materiál. Jedná se o fotografie míst dětského domova (Příloha č. 2). Žáci si je prohlíží a následně je samostatně nebo ve dvojicích přiřazují k jednotlivým časům v rozvrhu. Poté každý pojmenovává svou fotografii a část rozvrhu, kterou si vybral. Po společné dohodě pak místa a časy propojujeme na společné nástěnce (je-li například za nástěnkou zvolena tabule, propojujeme obrázky s rozvrhem fixou).

Otázky pro reflexi: O jaký časový úsek se jednalo? Mohli v tomto místě kluci trávit čas i v jinou část dne?

Sebereflexe aktivity: Při této aktivitě mladším žákům chvíli nebylo jasné zadání. Starší žáci se ujali vysvětlování na příkladech. Kdyby se ukázky neujali starší žáci, bylo by vhodné příklad zařadit již během vysvětlování. Pro studenty KVD jsem tuto aktivitu vynechala, protože mají o takovém prostředí jasnější představu

Výjevy z běžného života kluků

Učitel: Pojdme se vrátit k rozvrhu běžného všedního dne, který si zkusíme zobrazit skrze obrazy z života kluků z domova. Rozdělte se prosím na skupiny po dvou až čtyřech. Každá skupina ode mne dostane nějaký časový úsek z rozvrhu dne, ostatním ho neprozrazuje. Tento časový úsek zobrazí ve dvou různých živých obrazech. Můžete využít rozvrh dne. Vnímejte ho jako vodítko, to znamená, že vaše obrazy jím mohou být inspirované a neměly by být s ním v rozporu. Postavy v nich vytvořené jsou „nějací chlupci“, zatím je není třeba pojmenovávat.

Popis činnosti: Žáci skrze živé obrazy vstupují do prostředí v rolích dětí z dětského domova. Zobrazují jednotlivé činnosti vyplývající z rozvrhu ve skupinách. Učitel upřesňuje, pomáhá s rozdělením skupin a jednotlivým skupinám s přípravou, je-li třeba. Když učitel tleskne, žáci v pozici diváků zavřou oči a obraz se přemění. Poté žáci pojmenovávají, co bylo na obrazech, a hádají, o jaký časový úsek se jednalo.

Otázky pro reflexi: Co nebo koho na obrazech vidíme? Do jaké části dne bychom obraz zařadili?

Deník I

Učitel: My se však o těchto klucích můžeme dozvědět mnohem víc z tohoto deníku, ve kterém byl rozvrh vložen.

Popis činnosti: Žáci jsou seznámeni s příběhem skrze deník hlavní postavy z příběhu, dvanáctiletého Ivana (Příloha č. 3).

Otázky pro reflexi: Co si o deníku myslíte? Jaké jsou ve skupině/dětském domově vztahy? Jakou roli tu hrají dospělí? Pojdme si pojmenovat postavy, které v nich hrají.

Reflexe aktivity: Studenti z KVD deník oceňovali, proto že se jednalo o starý žákovský sešit psaný vázaným písmem imitujícím dětský rukopis. Dokresloval atmosféru celého prostředí. Literárně je text přesvědčivý (je z velké části tvořen textem z knihy). Děti svůj zájem o deník projevovaly tím, že měly potřebu do něj nahlížet. Na základě reflexe studenta KVD, ve kterém deník vzbudil zájem o Ivanovo stavění přehrad, kterého se ale bohužel nedočkal, jsem v dalších lekcích zapojila aktivity zaměřené právě na stavění přehrad.

Seznámení s rolí

Učitel: Nastal čas se s vaší postavou seznámit. Pojdte se sejít společně ve skupinkách tvořených vaší rolí (všichni Pind'ové, všichni Pařezové...) a odpovězte si společně na dvě otázky: Jak se vaše postava cítí v dětském domově? Co ráda dělá, když je ve společenské místnosti, a proč? Poslední otázku pořádně zvažte, protože budete mít možnost, každý za svou postavu, tuto činnost předvést.

Popis činnosti: Každý dostane jeden papírek, na kterém je napsán název jeho role. Jedná se vždy o jednu postavu z příběhu z Ivanovy party (Pind'a, Pajdal, Pařez, Josífek). Úkolem žáků je najít si do dvojice (příp. trojice) stejnou postavu a společně si odpovědět na dvě otázky viz výše. Žáci svou roli předvedou ve své partě, ve skupině, ve které bude vždy jeden zástupce za každou roli.

Sebereflexe: Při práci s dětskou skupinou bylo vhodné, že se lekce zúčastnila další učitelka. Ta vystupovala v roli společně s dívkou, pro kterou je ještě příliš náročné mluvit před skupinou, kolegyně vytvořila dívce podporu ve dvojici. Ostatní role jsou záměrně tvořené tak, aby vždy v jedné roli byl jeden starší a jeden mladší žák.

Společenská místnost

Učitel: Objevujeme se ve společenské místnosti. Naproti nástěnce postával Trůn. Měl ji tento měsíc připravovat, což v dětském domově nebyla oblíbená činnost, proto ho raději nikdo při práci nerušil. A nikdo se k němu moc nepřibližoval. Do místnosti po večeri postupně vcházeli ostatní kluci a každý dělal svou oblíbenou činnost, až na Pind'u. Já bych vás proto ráda do naší společenské místnosti pozvala jako do společného živého obrazu. Když se stanete součástí obrazu, každý podle sebe pantomimicky předvádíte oblíbenou činnost své postavy.

Popis činnosti: Děti rozehrávají společenskou místnost. Učitel upozorňuje, že je ve společenské místnosti nástěnka, kde je umístěn rozvrh a ukazuje místo, kde stál Trůn, a umístí na něj míč. Žáci zaplňují společenskou místnost ve svých rolích. Postupně vchází do společného obrazu/scény a pantomimicky předvádí svou činnost (nevadí, že je činnost stejná, každý ji může předvádět jinak, na jiném místě). Postupně zaplní obraz všichni, až na ty, kteří hrají Pind'u, kteří do místnosti vchází až poté, co učitel vstoupí do role Trůna.

Odhalení zákeřné přísahy

Učitel: Všichni pokračovali ve své činnosti. Poslední do místnosti vešel Pind'a, jako jediný si všiml, že Trůnovi na zem vypadl ze zadní kapsy kalhot papír s nějakým nápisem. Pind'a si ho nejdříve chtěl vzít, ale pak si uvědomil, že by se tím prozradil. Vymyslel tedy plán, že zatímco se Trůn věnuje nástěnce, pokusí se potichu k lístku připlížit a přečíst si ho. Nicméně musí to být opravdu potichu, protože by se Trůn mohl otočit a Pind'u zahlédnout, kdyby za sebou slyšel nějaký šum nebo kroky. Až si lístek Pind'ové přečtou, měli by zjištěnou novinu oznámit ostatním členům své party. Dobře se, Pind'ové a ostatní, rozhlédněte, kde máte v místnosti ostatní členy své party. Trůn bude stále v místnosti, proto to nelze hned všem říct, ale je třeba zprávu poslat tichou poštou - pošeptat ji někomu, kdo zprávu pošle dál. Já se vrátím ke své práci na nástěnce, až se k ní otočím a k vám budu zády, značí to, že aktivita začíná. Znamení, že jste si všichni zprávu předali, je, že bude v místnosti absolutní ticho a každý včetně Pind'ů se bude pantomimicky věnovat **pouze** své činnosti a nebude již zprávu číst, ani předávat tichou poštou.

Popis činnosti: Učitel vstoupí do role Trůna, popíše, že mu z kapsy vypadl lístek s přísahou (Příloha č. 4) a jediný, kdo si toho všiml, byl právě přicházející Pind'a. Stoupne si na místo, vyndá papír z kapsy a položí ho za sebe na zem lícem dolů. Scénu zastaví pokynem „štronzo“ a vystoupí z role. Vysvětlí situaci a pravidla následující aktivity.

Zakončení aktivity: Až učitel uslyší, že se v místnosti vše uklidnilo a Pind'ové se proměnili v sochy, v roli Trůna se otočí a vyděšeně se rozhlíží, zda si nikdo nevšiml, že mu lístek upadl, poté si ho nenápadně strčí zpět do kapsy a odejde.

Reflexe aktivity: Tato aktivita měla v obou skupinách napínavou atmosféru. Při první realizaci neproběhla tichá pošta, neb jedna z rolí byla neslyšící. Přečetla si tedy lístek a teprve v následující aktivitě se snažila za použití různých prostředků (pantomimy a psaní) zprávu předat. Spolužáci z KVD roli, která po celou dobu mlčí, označili jako zajímavou, ale komplikovanou, obzvláště pro tuto věkovou kategorii. Vytvořila jsem tedy variantu tiché pošty.

Sebereflexe aktivity: Dlouhý úvodní monolog do aktivity byl rizikový. Aktivita se zdařila, nicméně stalo se tak velkou zásluhou kolegyně, která tvořila jednu z rolí a do jejího průběhu zasahovala. Pro děti bylo příliš komplikované orientovat se v ději a udržet tolik instrukcí v hlavě najednou. Pro příště bych tedy aktivity ještě

rozdělila do dvou menších. V první by Pindové měli za úkol získat vzkaz a teprve poté by skupina dostala další zadání - zprávu si předat tichou poštou.

Reflexe mezi lekcemi

Popis činnosti: Shrnujeme příběh v závěru 1. lekce a v úvodu 2. lekce

Otázky pro reflexi: Co se nyní v našem příběhu stalo? Co bylo napsáno na lístku? Jak myslíte, že bude příběh pokračovat dál? Kdo všechno v něm vystupoval? V jakých rolích jsme? Kdo je s námi v partě? Je někdo, kdo by ještě mohl klukům pomoci?

Setkání s Ivanem

Učitel: Když se to kluci dozvěděli, rozhodli se zprávu předat Ivanovi a poradit se s ním. Za chvíli za námi přijde Ivan, budete mít šanci s ním promluvit. Máte na to však málo času - brzy bude večerka.

Popis činnosti: Žáci si v kolektivu připraví, jak budou informaci z lístku předávat Ivanovi.

Učitel v roli Ivana

Popis činnosti: Když se Ivan dozví, že Trůn se ho chystá napadnout, rozhodne se za každou cenu s ním bojovat. Ptá se kluků, jaké mají návrhy pro řešení situace. Učitel improvizuje a doptává se dětí, kdyby někoho napadlo jít situaci řešit s někým dospělým, nicméně sám variantu nezmiňuje. V rozhovoru pomáhá dětem formulovat varianty, které vymýšlejí.

Varianty:

- 1) bojovat spolu s Ivanem proti Trůnovi
- 2) jít za někým dospělým
- 3) nechat Ivana, ať s Trůnem bojuje sám

Učitel v roli Ivana: Ahoj kluci? Co je? Co tu řešíte tak závažného? Cože? To jako vážně? To není možný! To Trůnovi nedaruju. Je načase Trůna zastavit a postavit se mu. Co si o tom myslíte? Nebo máte snad nějaké jiné řešení?

Varianta, kdy žáci zmíní, že chtějí jít za někým dospělým: To jako jít s tím teď za Bobrem? No, tak jak chcete. Já za ním určitě nepůjdu, víte že na sebe nechci upozorňovat, ale jestli chcete vy, klidně běžte. Jen mě prosím do toho netahejte. Teď už je ale stejně pozdě na to, abyste se rozhodli, za chvíli je

večerka, hlídá tu Lojza a víte, jak je přísněj. Zítra mi dáte vědět, jak jste se rozhodli.

Varianta, kdy žáci nezmíní, že chtějí jít za někým dospělým: Zbývá otázka, jestli se ke mně připojíte nebo ne. Nechci tu nikoho dostat do průšvihů. Jen říkám, že já se určitě budu chtít pomstít. Už je ale stejně pozdě na to, abyste se rozhodli, za chvíli je večerka, hlídá tu Lojza a víte, jak je přísněj. Víte co, vyspíme se na to a ráno si dáme vědět a odhlasujeme si, co z toho je pro nás schůdná varianta.

Jak to vidí má role

Učitel: Zkuste se zamyslet, co by vaše role chtěla udělat. Odpovězte si na tuto otázku ve své roli (ve dvojici).

Popis činnosti: Žáci si připomenou své role. Domluví se na řešení ve své roli. Co je pro ně jako pro Josífka, Pajdu, Pind'u nebo Pařeza nejlepší?

Rozhodující spánek

Učitel: Chlapci jdou spát do svých ložnic, nikdo z nich ale hned neusnul, každý přemýšlel nad dnešním dnem. Položte se, prosím, na zem. Najděte si pohodlné místo a zavřete oči. V hlavě se chlapcům honí myšlenky na jejich zítřejší rozhodnutí, vy nám však tyto myšlenky můžete zpřístupnit tak, že koho se dotknu, může nám nahlas povědět, na co jeho postava právě myslí.

Popis činnosti: Učitel se postupně dotkne všech ležících dětí. Žáci v rolích chlapců zveřejní vnitřní monolog své postavy.

Ranní hlasování

Učitel: Je nové ráno, můžete otevřít oči, v místnosti nastalo větrání ložnic (otevívá okna), vy se ale musíte rozhodnout pro jednu z možných variant a napsat ji na papírek. Za chvíli přijde Ivan a přečte, jak jste se rozhodli, zatím máte možnost rozmyslet si a zapsat svou variantu.

- 1) Chtěli byste raději probrat situaci s ředitelem dětského domova Bobrem, nebo si myslíte, že byste za ním neměli chodit? Pokud si myslíte, že je lepší jít za Bobrem, napište každý sám za sebe na papírek BOBR, pokud si myslíte, že ne, napište na papírek IVAN.

- 2) Myslíte si, že by si to Ivan měl vyřešit sám, nebo byste chtěli bojovat s Ivanem? Pokud byste chtěli bojovat s Ivanem napište na papírek ve skupině za svou roli ANO, pokud raději ne, napište na papírek NE.

Za chvíli za vámi přijde Ivan a přečte resumé vašeho společně hlasování

Popis činnosti: Žáci hlasují pro jednu z možných variant. Rozhodují se však ve dvou odlišných situacích

- 1) Každý sám za sebe, zda by chtěli jít za dospělým nebo to nechají jen na Ivanovi - píší na papírek IVAN nebo BOBR.
- 2) Za roli (dvojici), zda půjdou bojovat s Ivanem nebo ne - píší na papírek ANO nebo NE.

Učitel v roli Ivana (vybírání hlasovací lístky do čepice a přečte resumé): Co, kluci, jak jste se rozhodli?

Návštěva Bobra

Popis činnosti: Tato situace vznikne v případě, že si žáci odhlasovali, že se chtějí poradit s ředitelem dětského domova. Žáci opouští místnost, mají zaklepat na „ředitelnu“ a vyčkat na vyzvání. Učitel se mezitím převlékne do kostýmu ředitele přezdívaného Bobr (nasadí si kravatu). Následně mají žáci šanci popsat řediteli situaci.

Učitel v roli Bobra: Chlapci, to je mi nějaké zvláštní, tohle se v našem domově určitě neděje. Dobře víte, že se u nás chlapci nemohou prát, a kdyby někoho něco takového napadlo, bude z toho mít vážný problém. To by třeba vůbec nemohl chodit ven, měl by přes víkend zpřísněný režim a nemohl by hrát společné hry. Navíc nemáte žádné důkazy, takže se není o čem bavit. Já tu dnes večer nebudu, ale že jste to vy, řeknu Lojzovi, aby dnes v umývárkách více hlídal. Prosím vás, abyste odešli, musím za chvíli pracovně odjet.

Učitel v roli Ivana II

Popis činnosti: Tato situace nastane ve chvíli, kdy žáci opustili ředitelovu kancelář, nebo ve chvíli, kdy si odhlasovali, že nechtějí situaci řešit s ředitelem. Při aktivitě se žáci setkávají s učitelem v roli Ivana a řeší s ním, jak postupovat dál. Následně žáci hlasují stejným způsobem, jako hlasovali v situaci, kdy možnost setkat se s dospělým nepadla. Hlasují za svou roli, zda půjdou bojovat s Ivanem nebo ne. Píší na papírek ANO nebo NE.

Učitel v roli Ivana (pokud se žáci vracejí od Bobra, ptá se jich, jak dopadli a co se stalo a komentuje, že si to myslel, že to tak dopadne): Nezbývá nic jiného, než se konečně Trůnovi postavit a ukázat mu, že si tohle nemůže dovolit. Od vás ale potřebuji vědět, jestli do toho půjdete se mnou nebo ne. Vůbec bych se nedivil, kdyby se vám nechtělo. Hrozí za to trest. Mně ale nic jiného nezbývá. Půjdete do toho se mnou (sundá čepici)?

Učitel: Myslíte si, že by si to Ivan měl vyřešit sám, nebo byste chtěli bojovat s Ivanem? Pokud byste chtěli bojovat s Ivanem, napište na papírek ve dvojici za svou roli ANO, pokud raději ne, napište na papírek NE.

Boj - narativní pantomima

Učitel: Budete mít možnost si boj zažít. Udělejte si kolem sebe prostor a koukejte se všichni jedním směrem. Jste všichni v roli těch, kteří se boje zúčastnili. I když se zrovna vaše postava nechtěla boje zúčastnit, kamarádi vám o boji vyprávěli tak, jako kdybyste tam sami byli. A tak máte možnost zažít si boj stejně jako Ivan (popř. Pajdal, Pařez, Pinda a Josífek). Po celou dobu bojujete proti nepříteli, kterého si pouze představujete, proto se všichni koukáte dopředu jedním směrem, abyste se mohli soustředit pouze na něj a bojovat každý sám za sebe. Já vám budu říkat, jak boj probíhá, povedu vás svým hlasem a vy na svém místě boj předvádíte.

Popis činnosti: Pro tuto aktivitu jsem se inspirovala praktickými návrhy pro náměty obsahující boj a násilí dle publikace Rozvoj osobnosti dramatickou hrou (Way, 2014, s. 181-186). Učitel situaci vede bočním vedením a dává žákům prostor pro jejich vlastní imaginaci. Žáci tak pracují s vlastní energií, kterou mohou svobodně namířit proti pomyslnému nepříteli, a zároveň situaci bezpečně prožít po stránce fyzické, intelektové i emocionální.

Pokyny pro boční vedení (pokud se do boje podle hlasování zapojilo více postav, učitel spolu se jménem nebo místo jména Ivan zmiňuje jména i těch postav, které se boje také zúčastnily): Ivan byl na večerní boj připraven. Počkal si na Trůnovu partu na sociálkách, dříve než kluci přišli. Musel se na dnešní boj připravit. Postavil se do bojové pozice. Zhluboka se nadechl a vydechl. Prohlédl si svou ruku. Viděl, jak se na ní zatínají jeho svaly. Nahmatal si je a zkusil je zatnout. Cítil jejich sílu. Zkusil s ní vzduchem promáchnout. Ruka zasvištěla vzduchem tak, že ucítil odpor větru. Soustředil se i na druhou ruku. Opět zatnul svaly a zkusil promáchnout. I jeho druhá ruka byla silná a mrštná. Dodával si

odvahu. V tom do umývárny vstoupila Trůnova parta. Byla překvapena, že vidí Ivana připraveného. “Co tady děláš? Řekni, kdo ti nabonzoval, že si tu na tebe počkáme? To se nám vážně chceš, Ivane, postavit? To je snad vtip, ne?” Ivan začal dýchat rychleji. Trůn se po něm rozmáchl pravou rukou. Ivan ale včas zareagoval a uhnul jeho výpadu. Ivan mu výpad ihned vrátil a praštil Trůna pravou rukou. Když to spatřil Saša, chtěl se pomstít a popadl Ivana zezadu pod krkem, ten se ale vysmýkl. Trůn se pak na Ivana zlostně rozeběhl. Ivan mu však hbitě zprava uhnul a podrazil mu nohu. Kachlíkovi to nedalo a napřáhl se po Ivanovi, ten mu však ruku zachytil. Zkroutil mu ji za zády, až začal Kachlík křičet bolestí. Vtom ale kluci uslyšeli kroky, které se blížily zpoza dveří. Kluci ztuhli a nemohli se hnout. Nohy jim zdřevěněly. Zvenku se někdo blížil. To asi bude vychovatel Lojza (učitel napodobuje zvuk kroků). Dveře se otevřely (učitel otevře dveře, navlékne si píšťalku na krk a prudce je zase zavře). A jak to bylo celé dál, si nyní přečteme v Ivanově deníku.

Sebereflexe: Tuto aktivitu považuji za jednu ze stěžejních pro práci žáků s emocemi. Krom nutného dějového vyústění je zároveň vrcholem celého tematického celku. Poskytuje možnost žákům přijmout boj jako jejich intuitivní potřebu a zároveň je nárokem pro osobní regulaci.

Reflexe: Nepřekvapilo mne, že žáci hodnotili aktivitu jako nejsilnější, což je možné zaznamenat také v jejich reflektivních zápisech příběhu (Příloha č. 5).

Deník II

Popis činnosti: Z deníku se děti dozvídají, že Ivan (parta) kluky porazila, ale všichni, kteří se boje účastnili (i Trůnova parta), dostali trest - nemůžou hrát v tělocvičně a chodit ven. (Příloha č. 6)

Otázky k reflexi: Jak se teď asi Ivan cítí? Co je to karcer? Co je to dát někomu deku?

Vybíjená II

Učitel v roli Lojzy (s píšťalkou na krku): Kluci, dneska si zahrajeme vybíku (když hrají jen dva hráči, hází si s míčem). Ovšem samozřejmě jen ti, kteří umí dodržovat pravidla. Takže pánové, kteří byli při té rvačce v umývárkách, si sednou tady stranou na lavičku. Prosím, pánové (je-li třeba, posílá žáky jmenovitě v roli, poté spočítá děti). Někdo nám chybí. Ivan. Kde je Ivan? No nic,

připomínám, že hrajeme vracečku (hodí míč, chvíli počká, než se hra rozehraje a odchází za dveře). Já se jdu podívat, kde je sakra ten Ivan, a vy zatím hrajte.

Popis činnosti: Tato aktivita je zařazena v případě, že se při hlasování rozhodly nějaké děti s Ivanem nebojovat. Učitel je nejprve v roli Lojzy. Žáci, kteří se rozhodli s Ivanem nebojovat, hrají společně vybíjenou. Žáci, kteří s Ivanem bojovali, sedí stranou a musí se jen koukat. Učitel v roli Lojzy odchází a přichází učitel v roli Ivana (s čepicí). Ten nic neříká, jen si smutně sedne na lavičku, buď sám nebo k těm, kteří bojovali s ním.

Nový deníkový zápis

Popis činnosti: Žáci (stejně jako Ivan) píšou zápis do deníku své postavy buď poté, co dohráli vybíjenou, nebo ihned v případě, že se všechny postavy účastnily boje s Trůnem.

Učitel: A takhle to dopadlo. Některé děti nemohly jít ven a hrát s ostatními vybíjenou (popř. jen Ivan nemohl). Všichni se alespoň mohli o uplynulých událostech (stejně jako Ivan) svěřit svému deníku. I vy si nyní můžete každý sám za svou postavu zapsat zápis do jejího deníku. Tento zápis by se měl vejít do tří vět.

Reflexe tematického celku

Závěrečná reflexe je ve své první části zaměřená na období, ve kterém se lekce odehrává, a zasazuje ji do kontextu otázky svobody a nesvobody. Žáci tak odpovídají na otázku, zda tyto vztahy mohla ovlivňovat také doba, ve které kluci žili. Následně si děti pojmenovávají situace, které zažily, a rekapitulují příběh. Mají prostor pro to, aby vysvětlili jednání svých postav. V druhé části je reflexe zaměřena na lekci samotnou a osobní zážitky dětí. Na závěr žáci vymýšlí řešení v jejich situaci, kterou vnímají jako svobodnější

Shrnutí závěrečná reflexe tematického celku

Jen jeden z žáků v lekci hlasoval pro to, aby šli chlapci z dětského domova za dospělým ředitelem Bobrem. Chlapec uvádí, že by se tak jeho postava zachovala právě proto, aby předešel důsledkům, které by ještě více omezily svobodu chlapců. Další chlapec říká, že na to, aby šli za Bobrem, by potřebovali dospělým více důvěřovat. Další z chlapců také popisuje, že nevěřili tomu, že by s tím dospělým něco udělal, říká „že by se z toho Trůn mohl lehce

vymotat” a jednalo by se o tvrzení proti tvrzení. Poté však žáci uvádí, že na postavu Bobra z minulé lekce zapomněli kvůli časové prodlevě mezi lekcemi, nevybavili si, co se o něm psalo v deníku v minulé lekci. Jeden z žáků souhlasí, že kdyby si na něj vzpomněli, více by ho do úvah zařadili. Žáci se nakonec všichni rozhodli bojovat s Ivanem a závěrečná vybitá pak v lekci nebyla. Popisují, že je lákalo vyzkoušet si boj a že se chtěli Trůnově partě pomstít, aby také Trůn jednou zažil to, co on způsoboval ostatním dětem v domově.

Žáci říkají, že by se ve svém současném životě rozhodovali jinak. Pojmenovávají, že oni se pohybují v mnohem svobodnějším prostředí, a že si myslí, že by se jim např. u nás ve škole podařilo s Trůnem domluvit.

Z aktivit děti zaujal boj, živý obraz a plížení pro Trůnův vzkaz, hodnotily je jako napínavé. Nelíbil se jim trest, který chlapci dostali. Jako alternativní řešení situace žáci navrhuje, aby si Lojza skutečně ověřil, jak situace proběhla a byl důslednější při opakující se šikaně. Ale také by rádi připomněli samotným chlapcům v dětském domově, že odlišnost je v pořádku.

Žáci v reflexi charakterizují život chlapců jako nesvobodný. Jako svobodu označují možnost chodit ven, kterou ale postavy ztratily. Žáci poznávají, že se děj odehrává v komunismu. Na základě zkušenosti s lekcí a z vyprávění od rodičů potvrzují, že komunismus mohl mít vliv na nesvobodu chlapců. Žáci si však nejsou jisti, zda by například denní rozvrh v současném dětském domově mohl být jiný. Proto je informuji, že v lekci použitý režim všedního dne je skutečně upravený jen o povinnou brigádu, jinak se jedná o přepsaný rozvrh ze současného dětského domova. Uvádím tuto informaci na pravou míru a dodávám, že tomu tak ale není běžně ve všech zařízeních, a že právě takový rozvrh dne může být ještě pozůstatkem z dřívějšího období.

Hodnocení závěrečné reflexe dětí a sebereflexe

V úvodu druhé lekce, ve kterém jsme si příběh shrnovali, byla zmíněna postava ředitele. Z reflexe však vyplývá, že ji žáci příliš nezaznamenali. Postava by tedy mohla být více podpořena v úvodu druhé lekce, například cílenou otázkou, zda jsou v dětském domově nějaké dospělé postavy a co o nich z předešlé lekce víme. Nicméně tematický celek je strukturován tak, že je možné tuto variantu jako jedno z možných rozhodnutí zcela vypustit. Myslím si, že je nejen pro uvěřitelnost příběhu nutné zmínit možnost jít za dospělým, nicméně pro následné pokračování příběhu není žádoucí tuto možnost příliš vyzdvihovat.

Pokud by v postavu ředitele vkládali žáci příliš velké naděje, mohlo by přijít zásadní zklamání z postavy. Ředitel by se mohl stát významně zápornou postavou. Tomu však bylo třeba pro další lekce předejít. Proto není zásadním problémem, že žáci postavu Bobra do dramatu nezařadili.

Z reflexe také vyplývá, že si žáci prožili rozdíl mezi svobodným a nesvobodným prostředím. Rezovalo také téma důvěry v dospělé (z výše zmíněných důvodů nejen v postavu ředitele, ale především v postavu vychovatele Lojzy). Vnímám pozitivně, že jako oblíbené byly hodnoceny vždy zásadní aktivity pro tvorbu a řešení problémové situace, a to včetně aktivity, do které byla zařazena tichá pošta, již jsem vnímala jako rizikovou. V krátkosti také zmíním riziko v neshodném pojetí hromadných postav, které ztvárňovali žáci ve dvojicích/trojicích. Z lekcí s žáky ani z jejich reflexe se toto riziko nepotvrdilo, nicméně objevilo se v reflexích spolužáků KVD. Z vytyčených dílčích cílů lekce však právě toto rozhodování ve dvojici splnilo nároky na spolupráci. Krom tohoto cíle z reflexe vyplývá, že byly cíle splněny. Z cílů celého projektu pak nejvíce oceňuji, že se podařilo vytvořit si půdu pro další lekce tak, že se již v začátcích podařilo podnítit téma nesvobody. O to více mne osobně mrzí, že celek bylo možné tematicky s touto skupinou realizovat pouze samostatně.

Mohu však konstatovat, že i bez zbytku projektu tematický celek samostatně fungoval a to obzvláště pro tuto skupinu. S tou jsme, také díky lekcím, snadněji otevírali téma šikany a důvěry v dospělé, které ve skupině dlouhodobě rezonovalo. Tématům jsme se následně věnovali v diskusích a aktivitách a propojili je s programem primární prevence.

2. blok: Ivanův útěk

V další lekci se vztah žáků k hlavní postavě stává důvěrnějším. Žáci vstupují do role Ivana nejdříve skupinově, pak ve dvojicích. Ivan se krátce setkává se svou sestrou Ingy a definitivně se rozhodne pro útěk z dětského domova. Pro boj se svým osobním pocitem nesvobody volí hrdina útěk

Téma: Útěk jako způsob vyrovnání se s útlakem.

Formulované dílčí cíle:

1. Žáci se seznámí s Ivanovou mladší sestrou Ingy.
2. Žáci v reflexi pojmenují Ivanovo řešení nesvobody.

Rozsah: 3. lekce

Obrázek

Učitel: Prohlédněte si obrázek. Kdo ho asi kreslil? Proč myslíte, že je na papíru takového formátu? Připomíná vám něco? Co myslíte, že bude na zadní straně obrázku?

Popis činnosti: Učitel dětem ukáže přední stranu korespondenčního lístku, na které je nakreslena dětská kresba (Příloha č. 7). Jsou na ni vyobrazeny dvě malé děti - kluk a holka. Žáci odpovídají na otázky učitele.

Korespondenční lístek

Učitel: Dá se podle zadní strany odhadnout, komu byl obrázek určen? Jak se k němu dostal? Viděli jste již někdy korespondenční lístek? Kdo lístek posílal? Byla to Ivanova sestřička. Jaký vztah spolu děti měly? Odkud Ingy lístek posílala? Jak se asi Ivan cítil, když lístek obdržel?

Popis činnosti: Učitel odkrývá zadní stranu korespondenčního lístku, na kterém je napsaný vzkaz velkým dětským tiskacím písmem, který učitel nahlas přečte.

Přemlouvání ředitele Bobra

Učitel: Ingy byla Ivanova sestra, která bydlela v jiném dětském domově. Ivan chtěl Ingy moc vidět, pokusí se tedy přemluvit ředitele Bobra, aby se s ní mohl potkat. Vaším úkolem nyní bude ve společné roli Ivana ředitele přesvědčit.

Popis činnosti: Děti se stávají Ivanem, jejich úkolem je ředitele přesvědčit, aby Ivan mohl Ingy na chvíli vidět. Bobr setkání nakonec povolí, ale chce za to, aby Ivan postavil panu Kulišovi na zahradě stavidlo.

Učitel v roli Bobra:

Pojď dál Ivane, co by sis přál? Tomu rozumím, že se chceš vidět se sestřičkou. Já bych vám taky přál, abyste mohli být spolu, jenže co naděláme, Ivane. Ale víš ty co? Mám pro Tebe návrh. Ty bys chtěl vidět sestřičku a náš zahradník, soudruh Kuliš by zase potřeboval, aby mu někdo vodu z potoka odvedl do skleníku. Takže ty postavíš stavidlo a já se podívám, co by se dalo udělat s tou vaší návštěvou.

Otázky pro reflexi: Jaký Bobr byl? Přál dětem setkání? Co za to chtěl?

Stavba stavidla

Učitel: Ivan sestřičku vidět chtěl a tak se rozhodl stavidlo postavit.

Popis činnosti: Žáci staví z alobalu stavidlo a vodní rameno, které má odvézt vodu do zahrady pana Kuliše. Každý postaví jednu část vodního systému z kusu alobalu, který je napojen na zbytek, vymyslí, co jeho část dělá a jaký vydává zvuk. Když je stavidlo s ramenem postaveno, každý představuje svou část vodního systému a předvádí zvuk, který dělá.

Učitel: Koho se nyní dotknu, ten bude vydávat zvuk své části vodního systému, poté všechny části postupně utiším. Za chvíli přijde Bobr vaší stavbu zhodnotit, snad vám pak pomůže setkat se s Ingy. Je tedy třeba, aby vodní systém po celou dobu jeho návštěvy fungoval, abyste každý vydával svůj zvuk. Zároveň se ale nejedná o divokou vodu a vy potřebujete slyšet, jak se stavidlo a rameno řediteli líbí, takže je potřeba zvuk vydávat potichu.

Učitel v roli Bobra (přijde do místnosti): Pokud žáci dodržují domluvená pravidla, je se systémem spokojený a komentuje, že tedy Ivanovi setkání dovolí. Pokud by se žákům aktivita nepodařila, doporučí, co by ještě potřeboval, a poprosí děti, aby to zkusily znovu.

Otázky pro reflexi: Jak Bobr reagoval? Budou se moci Ivan s Ingy vidět? Co navíc Ivana čeká?

Obrazy setkání s Ingy

Učitel: Ivanovi bylo po třech letech umožněno se vidět se svou sestřičkou. Když se viděli naposledy, bylo Ingy teprve 5 let. Není tedy jisté, jestli bratra pozná. Nyní je Ingy osm a Ivanovi třináct. Vaším úkolem je toto setkání ve dvojicích ztvárnit. Pokuste se vytvořit dvojice holka - kluk. Pokud to nebude možné, zkuste alespoň zachovat dvojice starší - mladší.

Popis činnosti: Žáci ve dvojicích ztvární setkání bratra a sestry ve třech obrazech. První obraz zobrazuje každého zvlášť před setkáním (oba dva jsou současně na scéně, ale víme, že na sebe nevidí). Druhý obraz zobrazuje oba společně během setkání a třetí každého zvlášť po setkání. Každé tři obrazy žáci po jejich zhlédnutí reflektují.

Otázky pro reflexi: Jaké bylo setkání pro Ivana? Jaké pro Ingy?

Deník III

Popis činnosti: Učitel čte deníkové zápisky, které postihují, jak se Ivan odhodlával k útěku (Příloha č. 8).

Dopis na rozloučenou

Učitel: Tak to vypadá, že Ivan opravdu uteče. O svém plánu ale nesmí nikomu říct. Má tedy poslední možnost se rozloučit, zvolí formu dopisu. Ten byl adresován někomu z dětského domova. A je na vás, komu ho napíšete.

Popis činnosti: Zopakujeme si, s kým vším jsme se v domově seznámili. Žáci za Ivana píšou dopis na rozloučenou. Mohou se rozhodnout, komu dopis z Domova ve Večtinách pošlou (někomu z party, Pindovi, Bobrovi...). Neměli by však v dopise nikomu o svých plánech nic prozradit, aby nedošlo k prozrazení.

Útěk

Učitel: Jaký byl Ivanův útěk, se můžeme dozvědět z těchto tří stran (Příloha č. 9) Rozdělte se prosím na tři skupinky, každá bude mít k dispozici jednu stranu textu. Vaším úkolem je vymyslet a ztvárnit útěk pouze pomocí zvuku, nepadnou žádná slova (maximálně jednoslovný zvuk jako citoslovce). Každá skupina si může svůj zvukový příběh připravit v jiné místnosti, abyste se nerušili.

Popis činnosti: Žáci ztvární útěk z dětského domova zvukem dle úryvku z knihy. Skupiny postupně za sebou (dle logické posloupnosti textu) prezentují ve své místnosti. Ostatní komentují a hádají, nakonec se daný úryvek přečte.

Rizika: Texty je potřeba přečíst celé, nicméně jsou v nich zvýrazněny části, které lze zvukově zpracovávat, na to je třeba skupinky upozornit. Také je podle schopností žáků možné práci s úryvkem rozfázovat na první (obecné) čtení, následně zaznačení konkrétních frází, které se dají ztvárnit zvukem, a až teprve v poslední fázi tvůrčí práci. Některé skupinky budou potřebovat pomoc pedagoga při zaznačení frází, které se dají ztvárnit zvukem. Proto je potřeba, aby pedagog přecházel mezi skupinkami a byl k ruce dle jejich schopností; alternativou je tyto fráze předem zvýraznit.

Závěrečná reflexe tematického celku II

Tato část celku sleduje děj, reflexe je v tomto případě směřována k příběhu a postavám. Opět se však dotazujeme na Ivanovo pocíťování svobody a ptáme se na útek jako způsob boje proti nesvobodě

Popis činnosti: Žáci čtou dopisy na rozloučenou poté diskutují a odpovídají.

Otázky pro reflexi: Jaké řešení své osobní nesvobody Ivan zvolil? S jakou postavou jste se v dopise loučili a proč? Co nebo koho za sebou Ivan nechává? Co nebo koho jiného myslíte, že ho může potkat? Souhlasíte s Ivanovým rozhodnutím? Měl nějaké jiné možnosti? Jaké? Jak se propsala Ivanova svoboda (popř. nesvoboda) do příběhu tentokrát? Co pro něj svoboda asi znamenala? Jak by situace podle vás vypadala, kdyby Ivan mohl jednat svobodně? Byl v příběhu ještě někdo, kdo se mohl cítit nesvobodně?

3. blok: Vojta a jeho maminka

Žáci zažívají důsledky Ivanova rozhodnutí - volby útěku. Ivan se seznamuje s Vojtou a jeho maminkou. Na pozadí seznamování se s dospělými postavami, žáci získávají informace, jakým způsobem komunistická moc ovlivňuje jejich osobní, ale i občanskou svobodu, jako je volba povolání nebo osobní čest ničící nutnost lhát pro osobní ochranu a ochranu blízkých lidí. Žáci objevují, že nesvoboda se propisuje do života jiných postav a do jiných prostředí než byl dětský domov.

Téma: Jaký vliv může mít nesvoboda na lidský život a charakter.

Formulované dílčí cíle

1. Žáci si v roli Ivana získávají vztah k postavě Vojty a jeho matky.
2. Žáci na pozadí situací zjistí, jak působí dobové události na dospělé postavy.

Rozsah: 4. - 5. lekce

Na řidiče

Učitel: Řidiči nákladních aut převáží náklady do různých měst. Na silnicích je ale čeká překážka, v podobě velké únavy. Před tou se dá bránit odpočinkem v čerpací stanici. Jsou tři řidiči a dvě únavy, zbytek se rozestoupí na hrací ploše a vytvoří ze sebe čerpací stanice tak, že si stoupne a dá ruce před sebe. Únava chytá řidiče, když řidiče chytne, stává únavou a z únavy je řidič. Řidič ale může

zaparkovat do čerpací stanice tak, že si stoupne tak, aby se stanice dotýkala jeho ramen. V tu chvíli se z čerpací stanice stává řidič a z řidiče čerpací stanice.

Popis činnosti: Varianta hry na babu s domečky motivovaná na jízdu nákladním autem.

Vojta

Učitel: Ivan se na útěku s jedním takovým řidičem seznámil. Když stopoval, všiml si, že v lesíku u silnice parkuje Avie (druh menšího nákladního auta). Opodál viděl u ohně sedět řidiče. Tenhle řidič se jmenoval Vojta a vedle ohně měl položenou truhlu, kterou vozil v autě. V truhle byl jeden velký ešus, druhý menší, dvě dřevěné lžíce, plechový hrneček, kapesní nožik, hliníkový jídelní nůž a vidlička, skautský odznak a nad truhlou měl Vojta ještě vzadu kytaru, na kterou rád hrál a skládal písničky. Jednu jeho písničku dokonce hráli v rádiu, zněla asi nějak takhle: Dokud jsou lidi, co rozuměj stromům...

Popis činnosti: Učitel rozehrává prostředí. Vytahuje postupně věci z truhly a rozestavuje je jako sezení kolem ohně. Nakonec si kytaru vezme sám a zazpívá nápěvek písně a poté odloží kytaru.

Otázky k reflexi: Kdo asi bude Vojta? Víme už o něm něco?

Rozhovor s Ivanem

Učitel: Vojta pozval Ivana na snídani a ten měl takový hlad, že si k němu přisedl. Pak spolu začali tento rozhovor. Pozorně si ho přečtěte, pak ho zkusíme přehrát. Ivanovy repliky si prosím rozdělte mezi sebou. Je na vás, jak se dohodnete, každý by ale měl říct minimálně jednu, maximálně tři. Zkuste si zapamatovat nejen svou větu, ale i tu, kterou říká Ivan před vámi. Vojta vás pozve, abyste si přisedli k ohni, a začne si s vámi podle rozhovoru povídat. Rozhovor můžete mít pro jistotu před sebou, ale bude dobré, když se vám podaří Vojtu při rozhovoru chvíli sledovat.

Popis činnosti: Každý má k dispozici svůj scénář rozhovoru (Příloha č. 10). Po přečtení si žáci společně rozdělí Ivanovy repliky. Učitel v roli Vojty je pozve k ohni. Vojta se dozvídá informace o Ivanovi a Ingrid. Když rozhovor skončí, položí kytaru a vytáhne knihu.

Úryvek z knihy

Popis činnosti: Aktivita ihned navazuje na předchozí rozhovor. Když rozhovor skončí, odhaluje učitel knihu. Žáci poprvé vidí knihu Perlorodky. Učitel čte úryvek (příloha č. 11) a žáci se dozvídají, že Ivan jel s Vojtou v Avii za babičkou do Štěkně.

Učitel: Ivan se tedy nakonec vydal s Vojtou do Štěkně, v téhle knize se píše, jak jejich cesta pokračovala. My jsme se v minulých lekcích seznamovali s Ivanovým deníkem, byl inspirovaný právě touto knihou.

Otázky pro reflexi: Jaký Vojta podle vás je? Co jsme se o něm dozvěděli? Co jsme se dozvěděli o Ivanovi?

Poznámka: Již v první lekci se mě žáci ptali, jestli je Ivanův deník skutečný. Záměrně jsem jim na tuto otázku neodpovídala. V žácích tak vzrůstala zvědavost. Důvodem pro představení knihy v této části je nenechat žáky čekat do konce projektu. Jednak proto, že žáci budou s knihou v závěru projektu pracovat a měli by si k ní získat vztah dříve, a také proto, že se v některých částech dramatu odpojíme od intimního pohledu prožívání Ivana a žáci budou v dílčích aktivitách zastupovat další postavy.

Babička

Popis činnosti: Žáci se dozvídají, že Ivan už babičku nikdy nevidí. Mohou se sami rozhodnout, zda chtějí znát v knize uvedený důvod, proč už se s babičkou nevidí (příloha č. 12). Také si mohou rozmyslet, jak se chtějí s babičkou rozloučit. Dětem je nabídnuta škála aktivit věnovaná tomuto tématu a je na nich, kterou si vyberou. Na začátku se rozdělí podle toho, kdo chce úryvek číst společně/sám/nechce číst. Aktivita samotná by měla trvat v rozmezí pěti až deseti minut, aby se do tématu žáci příliš neponořili.

Učitel: Ivan se s babičkou nakonec neseťká. Jisté je, že to není ničí chyba. Proč tomu tak je, si můžete buď přečíst každý sám z nakopírovaného textu z knihy. Jestli někdo nechce číst, může si vymyslet svůj důvod, který si ale zatím nechá sám pro sebe. Každý také máte k dispozici tužku a papír. Na něj můžete ztvárnit obrázkem nebo slovy cokoliv, co byste potřebovali sdělit. Může zde být například váš důvod, proč už se Ivan s babičkou nevidí, dopis na rozloučenou babičce, otázka, na kterou byste se potřebovali zeptat, obrázek toho, jak se teď cítíte, nebo cokoliv, co vás napadne. Tento papír nikdo nemusí vidět, pokud

byste ho však chtěli ukázat mně, je možné ho vložit do knihy a já se na něj po lekci podívám a pokud to bude možné, odpovím na vaše otázky. Kdybyste se i tak potřebovali o babičce pobavit, bude pro to prostor v závěru lekce.

Rizika: Záměrem aktivity je citlivé a důstojné rozloučení s babičkou a zamyšlení se nad ní. Postava babičky v celém příběhu nevystupuje a vždy se o ní jen mluví. Nicméně je to pro příběh zásadní okamžik a domnívám se, že ho nelze obýt. Je možné, že žákům bude zřejmé, že zemřela. Žáci se o tomto mohou dozvědět podrobnější informace z knihy, anebo mohou jen přijmout fakt, že už není a po celou dobu aktivity kreslit. Byť postava babičky není v dramatu nijak zvlášť vykreslena, může se toto téma žáků dotýkat osobně. Otázka smrti může být pro žáky důležitá a mohou ale nemusí mít potřebu ji rozebírat, ani jedné z možností se nechci uzavřít, nicméně to není předmětem této aktivity, proto tuto možnost nabízím v závěru lekce.

Horké sedadlo pro Vojtu

Otázky pro shrnutí děje: Co o sobě již vzájemně Vojta s Ivanem vědí? Ví toho víc Vojta o Ivanovi, nebo Ivan o Vojtovi? Ví Ivan, kam teď jedou? Víme něco o Vojtově minulosti, rodině nebo přátelích? Co byste chtěli o Vojtovi vědět vy?

Učitel: Když odjížděli ze Štěkně, seděli vedle sebe v kamionu a povídali si. Až Vojta usedne za volant, sedne si ten, kdo by se chtěl jako Ivan Vojty na něco zeptat, vedle Vojty na místo spolujezdce. Až vám Vojta odpoví, místo spolujezdce opouštíte a někdo další vás může vystřídat. Jestli se potřebujete poradit, můžete. Vojta slyší jen otázky, které mu kladete, když sedíte na místě Ivana. Dávejte dobrý pozor, na co se ptají ostatní. Každý si může na sedadlo spolujezdce sednout maximálně dvakrát. Pokud někdo svůj pokus nevyužil, může požádat někoho jiného, aby se za vás zeptal. Může se také stát, že Vojta bude nahlas říkat své myšlenky, kdyby zrovna vedle něj nikdo dlouho neseseděl. Až autu přijede na místo, váš rozhovor skončí.

Popis činnosti: Horké křeslo je metoda strukturovaného dramatu, která dává žákům možnost dozvědět se detaily o dané postavě. Před skupinou žáků učitel během povídání o společné cestě Ivana a Vojty postaví dvě židle a postupně vstoupí do role Vojty. Vojta po celou dobu sedí na jedné z židlí a předvádí, že řídí a žáci se ptají.

Učitel v roli Vojty: Pokud se na něco důležitého žáci nezeptají, navádí je učitel v roli. Může případně důležité informace zveřejnit jako své myšlenky. Žáci by se

během jízdy měli dozvědět následující informace: Vojta má vystudované gymnázium a vysokou školu, kterou studoval s náčelníkem policie kapitánem Vitouchem, za kterým teď jedou. Kdyby se někdo Ivana ptal, má říkat, že je Vojtův synovec. Dřív se Vojta hlásil na hudební konzervatoř, ale nevzali ho, a tak musel po gymnáziu na práva, proto má vysokou školu. Chvilí pracoval jako právník ve Škodových závodech, ale pořád je v práci kontrolovali, a tak chtěl dělat něco v přírodě, protože se tak cítí svobodnější. Nyní dělá pro geologický výzkum řidiče. Dělnické práce stejně nakonec vykonává více vzdělaných lidí, protože v 68. přišli o místo, když nesouhlasili s vpádem ruských vojsk na naše území. Vojta nemá ženu, nikdy mu to s nikým nevyšlo, ale má svou maminku, která je bývalá učitelka, je rázná, ale Vojta ji má rád. Jízdu zakončí tím, že přijíždí na stanici VB.

Rizika: Je potřeba znát Vojtovu postavu (str. 22 - 42 z knižní předlohy). V rozhovoru mají zaznít důležité otázky (viz výše). V případě, že žáci mají stále potřebu řešit babičku, je třeba je upozornit, že téma je pro tento moment uzavřené a bude možné ho otevřít až na konci lekce.

Otázky pro reflexi: Co jsme se o Vojtovi dozvěděli? Rozuměli jste všemu, o čem povídal? Víte, co je VB? Jak to bylo s vpádem ruských vojsk na naše území? Kam teď společně pojedou?

Ivan předstírá, že je Vojtův synovec

Učitel: Vojta zastavil před velitelstvím, Ivana nechal v autě. Než odešel, ujistil se ještě jednou, že Ivan ví, co říkat, kdyby se někdo ptal. Ivan souhlasil. Ivanovi byla v autě dlouhá chvíle a za chvíli v autě usnul. Zavřete i vy oči, pokud potřebujete, můžete si i lehnout. Za chvíli spícího Ivana někdo probudí. Zaklepe mu na okýnko a bude se ho ptát. Ten někdo bude příslušník veřejné bezpečnosti - tedy policie. Každý, koho nyní policie vzbudí, by se měl pokusit odpovědět podle informací, které má.

Popis činnosti: Učitel obchází ležící žáky, postupně je probouzí. V roli příslušníka VB dává žákům otázky týkající se Ivana jako synovce Vojty nebo jejich návštěvy na velitelství. Až když se od žáků dozví, že přijeli s Vojtou za kapitánem Vitouchem, a že se s Vojtou znají ze studií, zasalutuje a odejde.

Rizika: Kdyby se žáci potřebovali vůči postavě vymezit a v roli Ivana říct policii pravdu, příslušník VB zareaguje tak, že si jde informaci ověřit k Vojtovi.

Diskuse závěrem čtvrté lekce

Popis činnosti: Žáci shrnují, co se dozvěděli, a jak se Ivan asi cítí. Uvažují, zda by se mohlo Ivanovi a Vojtovi podařit vytvořit společně rodinu.

Otázky pro reflexi: Jak to mezi Ivanem a Vojtou vypadá? Jak byste nazvali jejich vztah? Mohli by spolu vytvořit náhradní rodinu? Potřebovali by k tomu ještě něco/někoho? Koho/co? Mluvil Ivan pravdu, když hovořil s příslušníkem VB? Proč?

V závěru lekce je možné věnovat se s žáky, kteří mají zájem, tématu mrtvé Babičky. Téma však dětem nepodsouváme a zmiňujeme ho jen tehdy, zmínili-li to sami žáci. Ve třídě zůstaneme jen s těmito zájemci a s ostatními žáky lekci ukončíme.

Rizika tematického celku: Tento tematický celek sleduje především příběh, žáci dosud neměli příliš možností Vojtu odmítnout. Přesto si uvědomuji riziko pramenící z knižní předlohy, kdy Ivan k Vojtovi přilne příliš snadno. Příběh jsem proto z pedagogických důvodů upravila (například Ivan ihned nenasedá k Vojtovi do nákladního auta, jak je tomu v předloze). Žáci však dostali alespoň malý prostor svobodně se projevit při oslovení příslušníkem VB. Domnívám se, že není příliš pravděpodobné, že by se žáci nenechali vést příběhem a chtěli by v roli Ivana od Vojty utéct. Přesto jsem si vědoma tohoto místa nedourčenosti a v případě potřeby by bylo nutné se v této diskusi dostat k podstatě nedůvěry žáků a vymyslet s nimi řešení, které by jim pomohlo si důvěru ve Vojtu získat (v rámci například improvizovaných obrazů v situacích, které by spolu mohli vytvořit).

Odezírání rozhovoru Vojty s Vitouchem

Učitel: Když si příslušník veřejné bezpečnosti ověřil, že se Vojta zná s Vitouchem, dal Ivanovi pokoj. Ivan však z dálky zahlédl, že se spolu Vitouch a Vojta baví. Chtěl vědět o čem, co proto mohl udělat? Měl například nějakou neobvyklou schopnost? Něco, co se naučil v dětském domově? Využil své schopnosti odezírat ze rtů. Ale nebylo to jen tak, Vojta i Vitouch se občas otáčeli jiným směrem, navíc byli od Ivana deset metrů daleko. Takže z jejich rozhovoru zaznamenal jen útržky. Já tyto útržky mám zaznamenané, každý z Vás ode mě dostane jeden. Pořádně si ten svůj přečtete a zkuste si ho zapamatovat. Poté vás poprosím, abyste si našli místo. Snažte se, aby váš útržek zazněl v

prostoru a slyšeli ho všichni, avšak tak aby vždy mluvil jen jeden. Není určené pořadí, zkuste tedy vycítit okamžik, kdy můžete váš úryvek říct. Pokud se vám to podaří sednete si. Pokud však úryvek řeknete zároveň s někým jiným nebo si skočíte do řeči, je potřeba vyčkat a zkusit to znovu.

Útržky: Ani bys nemohl...; Osvojit...; Nejen škola...; Bydlení, jídlo, výchova...; Bude inspirací pro útěky jinejch...; Nemyslíš?; Zaříd' ať ho nehledaj...; Ve škole, kterou určíš, udělá sedmičku...; Prázdniny nechám u sebe...; Sem ke mně poslal jeho věci...; Jen aby tě to pak nemrzelo...; Bys mě otrávil...

Popis činnosti: Žáci se snaží vycítit, kdy je možné svůj útržek rozhovoru nechat zaznít, tak aby se s nikým nepřerušovali. Společně útržky seřazují, jak si myslí, že jdou za sebou, učitel případně opravuje.

Otázky pro reflexi: Jak to teda s Ivanem dopadne? Co z útržků vyplývá? Víme, kde bude přes prázdniny?

Paní Rampachová

Popis činnosti: Žáci čtou ve dvojicích dva úryvky (příloha č. 13) o paní Rampachové (každý jeden úryvek) a následně mají za úkol vysvětlit si, o čem úryvek toho druhého byl. Společně pak na velký plakát vytvářejí kresbu a připisují jí charakteristiky, které ale nesmí být v rozporu s původní charakteristikou z úryvků.

Otázky k reflexi: Jaká paní Rampachová byla? Jak vypadala? Co nosila? Co měla ráda?

Dům v Horažďovicích

Učitel: Rodina Rampachů měla dům v Horažďovicích, zvenku byl domek poměrně nenápadný, když ale Ivan vešel dovnitř do hlavní největší místnosti, kde byla kuchyň, jídelna i obývací prostor dohromady, byl uchvácen. Co všechno v místnosti viděl?

Popis činnosti: Každý žák pojmenuje nábytek, který v místnosti byl. Učitel upozorňuje, že je potřeba znát, kde jsou v místnosti umístěny dveře a okna, a dále, že je nutné mít jídelní stůl, místo pro odpočinek a kuchyňský kout. Poté každý žák postaví jednu z věcí do prostoru. Předměty žáci staví z omezeného počtu molitanových kostek různých tvarů a velikostí (vybavení školní družiny, nicméně je možné stavět např. i ze židlí a lavic), žáci spolupracují, domlouvají se, kde co stojí, učitel diskusi řídí.

První setkání Babi a Ivana

Učitel: Ivan vešel do místnosti a nastala chvíle, kdy se poprvé setkal s paní Rampachovou, která stála na druhé straně místnosti naproti dveřím. Ivan vešel dál a došel k paní Rampachové. Stál od ní v takové vzdálenosti, která mu byla příjemná. Paní Rampachová je uvítala.

Popis činnosti: Učitel zavěsí plakát paní Rampachové na místo co nejdál od dveří. Žáci mají svým postojem a především vzdáleností ukázat, na kolik cítí, že půjdou k paní Rampachové daleko. Poté nahlas přečte úryvek z Ivanova přivítání.

Ivan a paní Rampachová

Učitel: Vojta odjel pracovat. Paní Rampachová Vojtovi nařídila jet za Vitouchem a Bobrem zjistit, co vše je třeba zařídit, aby Ivan mohl u nich do prázdnin zůstat a mohl udělat zkoušky do sedmičky v Horažďovicích. Ivan se s paní Rampachovou následující týden učil doma sám. Jak jim společné učení a poznávání šlo? Poprosím jednu z vás (učitel vybírá jednu ze starších dívek), aby se postavila kamkoliv v místnosti, bude hrát paní Rampachovou a bude učit Ivana (učitel vybírá jednoho z chlapců), který si může zvolit, kam se postaví. Až tlesknu, obraz na dvacet sekund rozžijete, po dvaceti sekundách řeknu povel „štronzo“ a tím se nám obraz zastaví. Někdo z diváků si může vybrat, koho v obraze by chtěl vyměnit, na tlesknutí scéna pokračuje.

Popis činnosti: Žáci postupně rozžívají společný obraz učení Ivana a paní Rampachové.

Otázky k reflexi: Jak se jim společné učení dařilo, jaký byl jejich vztah?

Říkej mi Babi

Popis činnosti: Učitel přečte úryvek, ve kterém paní Rampachová Ivanovi nabízí, aby jí říkal Babi. (Příloha č. 14)

Závěrečná reflexe tematického celku III

Otázky pro reflexi: Jak je na tom Ivan? Má nějaké dospělé, kterým by mohl důvěřovat? Jak se asi dospělí cítí? Můžeme plakát paní Rampachové nazvat Babi? Kde je Ivanova sestra? Co všechno museli dospělí a Ivan udělat pro to,

aby to takhle dopadlo? Bylo to vždy správné jednání? Jak by podobný příběh vypadal, kdyby postavy mohli jednat svobodně? Jak nesvoboda v této době ovlivňovala život Ivana a jak život dospělých? Jak ovlivňovala jejich charakter?

4. blok: Setkání Ivana a Ingy

Ivan má právo na návštěvu své mladší sestry Ingrid nicméně ředitelka domova záměrně lže, aby nemusela Ingrid na návštěvu propustit. Ivanova svoboda je omezena na základě zásahu do jeho rodinného života. Ivan se rozhoduje, jestli vezme situaci do svých rukou a vydá se na návštěvě dětského domova hledat sestru sám, nebo nechá situaci na dospělých. Rodina je spolu s ředitelem Ivanova bývalého dětského domova donucena domoci se Ivanova práva Istí. Proti nesvobodě již bojuje celá rodina a zažívá její důsledky.

Téma: Nesvoboda jako omezení základních lidských práv a manipulace s pravdou.

Formulované dílčí cíle

1. Žáci si v rolích zažijí boj s mocí v rukách ředitelky dětského domova.
2. Žáci se za Ivana rozhodnou, zda budou do řešení zasahovat či nikoliv.

Rozsah: 6. lekce

Dopis od Bobra - metoda I.N.S.E.R.T.

Učitel: Rampachovým domů přišel dopis od Václav V. z Večtin (Příloha č. 15). To byl Bobr! Říkal Ivan. Vojta a Babi dopis společně s Ivanem přečetli. Z některých věcí v dopisu nebyl Ivan úplně moudrý, jiné ho potěšily. Poprosím i vás, abyste si dopis v ročníkové smíšených trojicích přečetli a prozkoumali ho metodou I.N.S.E.R.T.

Popis činnosti: Metoda I.N.S.E.R.T. je metoda kritického myšlení, která dává žákům možnost kriticky zhodnotit text a to i text obtížný, použitím značek v textu. Počet a význam značek má různé podoby, pro potřeby lekce, žáci používají tři značky: √, ?, +.

√ Informace, které jsou zajímavé nebo pro Ivana důležité.

? Informace, kterým žáci nerozumí, potřebovali k nim více informací.

+ Informace, které se žákům líbí, nebo si myslí, že by Ivana potěšily.

Značky mají žáci vypsány na tabuli a ve skupince pracují s dopisem tak, že podtrhávají jednotlivé informace a pokouší se využít každou značku alespoň

jednou. Následně žáci informace, které našli, prezentují a společně s učitelem si vysvětlují.

Rizika aktivity: Dopis, který ředitel z dětského domova posílá, je adresován dospělým postavám, Bobr v nich používá termíny jako “kádrový posudek”. Pro žáky může být obtížné textu porozumět. Žáci jsou však zvyklí touto metodou pracovat a používat ji právě pro obtížnější typy článků (např. při práci s odborným textem). Dopis otevírá témata spjatá s komunismem.

Odpověď na dopis

Učitel: Společně pak všichni tři vymýšleli odpověď Bobrovi. Zkuste ve svých skupinkách napsat dopis, který mu poslali.

Popis činnosti: Žáci ve skupinách vymýšlí odpověď, následně si je čtou a pošlou ji Bobrovi.

Otázky pro reflexi: Jaký byl Bobr? Kam teď společně pojedou? Co to znamenalo, že Ivan měl zákonný nárok?

Ivan usne

Učitel: Když společně vyráželi za Ingrid do dětského domova, Ivan v autě usnul. Mísily se v něm všechny možné pocity z posledních událostí. Zdál se mu velice podivný sen, ve kterém byla Ingrid, soudružka Jakubcová někdy i Bobr, Vojta, kapitán Vítouch, Babi i Ivan sám. Tito všichni se mohli ve snu objevit. A protože to byl sen, všichni v něm vypadali jako zvířata. Utvořte prosím dvě podobně velké skupinky, jako skupinka se nám pokusíte Ivanův sen pantomimicky zobrazit. Sen by neměl být delší než jedna minuta. Připomínám, že se jedná o sen, takže může a nemusí vůbec dávat smysl, může se v něm stát cokoliv. Důležité je, že víte, která postava ve snu je které zvíře a proč.

Popis činnosti: Žáci předvádějí své sny, diváci hádají jednotlivé postavy a diváci i jednotlivé postavy argumentují, proč mohou být tyto postavy znázorněny jako tato zvířata.

Zůstat nebo jít

Učitel: Ivana zase probudilo ťukání na okýnko auta. V autě už nikdo nebyl, stáli evidentně před vraty dětského domova. Za okýnkem byla zrzavá vychovatelka a vypadala, že se chystá Ivanovi něco říct, než ale stačil stáhnout okýnko, ozval se hlas (zřejmě ředitelky Jakubcové). KRISTÝNO! A Kristýna zmizela. Ivan zase zůstal sám. Přemýšlel, jestli má jít Ingy, Vojtu, Babi a ostatní hledat, nebo jestli má zůstat v autě. V hlavě si představoval, co by mu na to asi ostatní řekli.

Popis činnosti: Učitel určí jednoho Ivana (ideálně někoho, kdo byl v minulé aktivitě Ivan). Ostatní poprosí, aby se zavřenýma očima rukou ukázali, do jaké míry by mu jako postava, kterou jako zvíře představovali, doporučili, aby v autě zůstal, nebo se šel podívat do dětského domova (nahore znamená zůstal, dole šel se podívat). Učitel poté rozdělí skupinu přibližně na půlku. Žáci si stoupnou naproti sobě tak, že ze svých těl vytvoří uličku, kterou bude Ivan procházet. Ivan prochází pomalu a kolem které postavy projde, ta může Ivanovi říct za svou postavu svůj názor. Může to být jen "zůstaň nebo "běž", ale může to být i cokoli dalšího, co by měl Ivan udělat. Na konci uličky Ivan řekne své rozhodnutí. Ostatní postavy mu mohou v uličce poradit a Ivan by je měl všechny vyslechnout, ale nakonec je to jeho rozhodnutí. Podle jeho rozhodnutí je/není následně zapojena aktivita, kdy Ivan jde hledat ostatní.

Rizika: Jako postavu Ivana volíme chlapce se silnějším postavením ve skupině, nicméně, i tak mohou děti proti rozhodnutí protestovat. Je vhodné být na to připraven a vytvořit žákům případnou podporu.

Ivan jde hledat ostatní

Učitel: Ivan prohledával dětský domov. Stejně i vy můžete prohledat tuto místnost. V místnosti se skrývají úryvky příběhu, které nám prozrazují, co všechno se Ivan v domově dozvěděl (Příloha č. 16)

Popis činnosti: Vždy když žáci úryvek naleznou, společně ho přečtou. Některé z úryvků jsou jen slepé uličky, které popisují, kam všude Ivan v domově zabloudil, jen jeden z nich vypráví o setkání se soudružkou Jakubcovou, až tento žáci najdou, aktivita končí.

Cesta bez Ingy

Učitel: Ivan, Vojta, Bobr a Babi seděli v autě na cestě zpět. Zkuste se prosím vrátit do vašich skupinek (popř. vytvořit skupinky po 4). Každá skupinka obsadí jedno auto. Než nastoupíte, domluvte se, kdo si sedne na jaké sedadlo. Můžete se inspirovat lidskou postavou ze snu. Až do auta nastoupíte, budete připraveni poslechnout si další část úryvku, dozvíte se, jak situace pokračovala dál a budete moci ve vašich autech navázat společným rozhovorem.

Popis činnosti: Učitel rozestaví v místnosti židle jako v autě (dvě řady židlí po dvou) a na každou židli umístí papírek s názvem dané role (Bobr na místo řidiče, Babi na místo spolujezdce, Ivan a Vojta na zadních sedadlech). Tolik aut jako je skupinek. Skupinky pracují současně, každá ve svém autě. Až se žáci dohodnou a nasednou do auta, učitel přečte úryvek (příloha č. 17)

Rizika: Nebudou-li chtít žáci mluvit vůbec, nejedná-li se o nepochopení žáků (v tomto případě učitel vysvětlí), je to v pořádku. V reflexi aktivity se učitel žáků ptá, proč nehovořili a jestli dokáží popsat, jak se jejich postavy cítily.

Jede se zpět

Učitel: Pak se ale něco zlomilo a v autě proběhl tento krátký rozhovor.

Popis činnosti: Učitel dětem rozdá lístečky s krátkými promluvami postav, úkolem žáků je dohodnout se, které postavě promluva na lístečku náleží, a umístí papírek na její místo. Soustředíme se již jen na jedno auto. Za postavy promlouvají dobrovolníci.

Promluvy:

„Stůj, brzdi, jedem zpátky“

„Jasně! Ivan má zákopem? nárok na návštěvu.“

„Jen abychom to nepohnojili Ingy, Vojtovi, mě“

„Mami, ty jsi teda admirál.“

Návrat pro Ingy

Učitel: V dětském domově se vše odehrálo rychle. Pokusíme si tento rychlý sled událostí přehrát. Jeden vždy nahlas přečte titulek, který nazývá obraz, který zrovna zobrazujeme. Ostatní mohou do obrazu vstoupit tak, že vysvětlí, koho nebo co v našem obrazu představují. Nemusíte být vždy jen lidé, je však potřeba, aby obraz vždy zobrazoval to, co je napsáno v titulku. Do obrazu

vcházíte postupně. Obraz končí, když odpovídá titulku a už se ho nikdo nechce účastnit.

Popis činnosti: Děti postupně podle čísel čtou své titulky. Ostatní vchází do obrazu, učitel moderuje průběh.

Titulky:

1. BABI SE HÁDÁ SE SOUDRUŽKOU ŘEDITELKOU JAKUBCOVO
2. IVAN NAŠEL INGY, JAK SE LOUČÍ A OBJÍMÁ S VYCHOVATELKOU KRISTÝNOU
3. KRISTÝNA PŘEDÁVÁ VOJTOVI LÍSTEK
4. VOJTA UKAZUJE SOUDRUŽCE LÍSTEK S POTVRZENÍM OD KRISTÝNY, ŽE INGY CHCE BÝT S IVANEM
5. INGY ŘÍKÁ, ŽE CHCE BÝT S IVANEM, SOUDRUŽCE JAKUBCOVÉ
6. ŘEDITELKA DÁVÁ INGY FACKU
7. INGY A OSTATNÍ UTÍKAJÍ PRYČ

Otázky pro reflexi: Co se podle obrazů v domově odehrálo? Dokážeme příběh shrnout a převyprávět? Jaké následky jednotlivým postavám mohou hrozit? Jak by se situace odehrála, kdyby postavy jednali svobodně.

Návrat s Ingy

Popis činnosti: Učitel čte úryvek o odjezdu z domova. (Příloha č. 18)

Závěrečná reflexe tematického celku IV

Otázky pro reflexi: Proč se Vojta a Kristýna asi usmívali? Jak jste pochopili to, co Vojtovi řekla Kristýna? Co to znamenalo, že Ivan měl právo na návštěvu právo? Kde bylo toto právo zaznamenáno? Bylo dodrženo? Proč ano/ne? Mluvila Jakubcová pravdu? V čem spočíval moc, kterou měla Jakubcová? Mohl by se příběh odehrát jinak, kdyby se odehrával ve svobodné/demokratické společnosti? Jak? V čem by byl rozdíl? Napadá vás proč?

5. blok: Úspěšná adopce a falešné obvinění

Krátce poté, co se Rampachovým podaří vytvořit kompletní rodinu, která je schopna oficiálně adoptovat si Ivana s Ingrid, je Vojta falešně obviněn a poslán do vězení. Rodina se potýká se systémová mocenskou šikanou.

Téma: Moc vs. svoboda.

Formulované dílčí cíle:

1. Žáci se v rolích ukotví v prostředí rodiny.
2. Žáci zažijí vrcholný střet života rodiny se svobodou omezující komunistickou mocí.

Rozsah: 7. lekce

Nakupování

Popis činnosti: Učitel vybírá dobrovolníky do role Babi, Ingy a Ivana. Ostatní hrají obchodníky ve městě. Každý obchodník se postaví někde v místnosti, seznámí ostatní s tím, co prodává, vymyslí si svůj slogan nebo řeč, kterou by mohl zákazníky přilákat. Na povel se město rozzívá, prodavači se překřikují a mohou nahlas prezentovat své slogany, měnit je. Babi s dětmi se po městě prochází. Poté učitel hluk zastaví domluveným znamením. Zadá instrukci, aby trojice nakupujících postupně obešla všechny obchody. V každém obchodě se je snaží obchodník přesvědčit, aby nakoupili právě u něj. Ostatní obchodníci mlčí. Každý z trojice si řekne, který obchod by nejraději navštívil. Poté učitel jejich rozhodnutí okomentuje slovy, že Babičce a Ivanovi bylo líto, že Ingrid vidí jen na chvíli, a tak šli do obchodu podle jejího přání. Následuje nákup. Na závěr učitel přečte úryvek o tom, jak den zakončili v cukrárně, a že rodina Rampachů měla peněz dost, protože Vojtovy písničky se prodávaly i v zahraničí (příloha č. 19).

Otázky pro reflexi: Pro koho se šlo do města nakupovat? Co si o tom myslel Ivan? Co si o tom myslela Babi?

Víkend

Učitel: Čtveřice strávila báječný víkend, sobotu s Babičkou a neděli s Vojtou. Z obou dnů jim zbyly společné fotografie. Kluci, společně nakreslí fotografii s Babičkou, kterou pořídili v sobotu, a holky fotografii, která zaznamenávala jejich neděli s Vojtou.

Popis činnosti: Každá skupina tvoří svůj obrázek a pak si je představují

Obrázek Kristýny a Ingy

Učitel: Víkend skončil a bylo načase Ingrid vrátit. Ingy se vůbec nechtělo, ale přeci jen se na něco, nebo spíše na někoho těšila.

Popis činnosti: Učitel ukazuje společný obrázek Kristýny a Ingrid i s komentářem (příloha č. 20)

Otázky pro reflexi: Jak byste popsali jejich vztah? Byl něčím zvláštní? Koho Kristýna Ingrid asi v domově nahrazovala?

Překvapivé rozhodnutí

Učitel: Ingridin návrat do dětského domova byl dramatický, ale nakonec vše dopadlo velice překvapivě.

Popis činnosti: Učitel přečte úryvek až po okamžik, kdy Kristýna prohlásí, že si vezme Vojtu (příloha č. 21).

Otázky pro reflexi: Co Jakubcová používala jako argument proto, že Vojta není vhodný pro adopci dětí? Je možné, aby volba politické strany rozhodovala o tom, zda někdo může vychovávat děti? Proč ano/ne? Mohli lidé tehdy svobodně zmiňovat svůj politický názor? Proč ano/ne? Má Ingy v domově nějakého společníka? Jaké asi společně zažívají časy, budou to mít v dětském domově jednoduché? Proč ano? Proč ne?

Svatba

Učitel: Svatební obřad byl pravda trochu strojený. Bylo jasné, že svatba Vojty a Kristýny byla spíše svatba z rozumu, přesto si nakonec řekli své ano. Rozdělte se do dvou čtveřic (trojic, případně pětic). Dva z vás ve skupince budou sochaři a dva z vás socha Kristýny a Vojty. Sochy se nechávají vytvarovat tak, jak je sochaři tvoří. Sochaři tvoří zobrazení toho, jak to vypadalo u budoucích Rampachů těsně před svatbou. Následně sochaři své sochy nechají promluvit tak, že se jich postupně dotknou. Postava, které se sochař dotkne, řekne svou větu, která nám vysvětluje, co právě socha dělá, na co myslí, nebo i jak se cítí. Následně se sochy a sochaři vymění a vytváří sousoší těsně po svatbě na svatební hostině. Postavené sochy opět vyřknou svou větu po doteku sochařem.

Rizika: U druhého sousoší, kvůli slovnímu spojení *po svatbě* učitel může přidat prostředí svatební hostiny.

Otázky pro reflexi: Co si o svatbě myslíte? Bylo to svobodné rozhodnutí? V čem ano a v čem ne? Proč to asi Kristýna s Vojtou udělali? Mohli se nakonec sblížit? Co by k tomu potřebovali?

Vojta a Kristýna

Učitel: Vojta s Kristýnou skutečně neměli moc času na to se poznávat, přes to se jim podařilo se sblížit.

Popis činnosti: Učitel jmenuje prostředí, ve kterých se dvojice ocitla. Žáci vymýšlí situace, které se Kristýně a Vojtovi mohly přihodit. Nechává v kruhu dva zástupné předměty/loutky. Děti po každé zmíněné situaci předměty k sobě přiblíží (popř. oddálí), podle toho, jak si myslí, že je situace sblížila. Aktivitu ukončíme ve chvíli, kdy se s žáky shodneme na tom, že se Kristýně a Vojtovi podařilo se sblížit.

Táborové dopisy

Učitel: Zatímco Ivan a Ingrid byli na utajeném skautském táboře, všichni ostatní měli na pilno. Bobr musel u výsledku potvrdit, že Ivan byl spořádané dítě, a že se o něj nová rodina dobře stará. Vojta pracoval na geologických vrtech, aby získal potvrzení, že je vzorným zaměstnancem. Kristýna vyřizovala kdejaké žádosti, aby byly vyplněné dříve, než jí skončí dovolená, kterou by ji Jakubcová nikdy nedala, kdyby věděla, že je to kvůli svatbě s Vojtou. Babi Kristýně a Vojtovi pomáhala s formuláři. Kapitán Vitouch se musel za Ivana u správných úředníků přimluvit a Ingrid a Ivanovi přišel na tábor dopis (příloha č. 22).

Popis činnosti: Žáci samostatně píšou buď za Ivana nebo za Ingrid odpověď Kristýně a Vojtovi. Následně si své odpovědi přečtou.

Otázky pro reflexi: Proč musel být tábor utajovaný? Podařila se nakonec adopce? Proč se domníváte, že se podařila?

Představa návratu z tábora

Učitel: Na skautský tábor si pro děti přijela celá rodina i s Babi. Po skautském táboře měly pořádný hlad, těšily se na teplou koupel a měkkou postel a představovaly si, jaký bude návrat. Málem totiž zapoměly, jak to v Horažďovicích vypadá. Pomůžeme jim si vzpomenout. Vzpomenete si, jak to vypadalo v domově v Horažďovicích? Zkusíme si největší místnost znovu postavit.

Popis činnosti: Žáci staví z kostek místnost, jak si ji z minulých lekcí pamatují. Až místnost dostaví, posadí se na místa diváků.

Návrat z tábora

Učitel: Skutečný návrat byl ale o něco jiný než Ivanovy představy. Posadte se opět na místa diváků tak, abyste na místnost dobře viděli a zůstaňte v roli diváků po celou dobu aktivity. Učitel postupně místnost z kostek bourá a čte přitom úryvek z knihy (příloha č. 23). Ve změti všeho nepořádku ležela na stole soudní výzva s informací, že se má Vojta dostavit k soudu kvůli nelegálnímu převozu geologických vzorků.

Otázky pro reflexi: Co se stalo? Proč si myslíte, že se to stalo? Mohlo by se něco takového stát ve svobodné společnosti? Proč ano/proč ne? Čeho a jak Jakubcová zneužila? Jak se asi cítily jednotlivé postavy?

Nespravedlivý soud

Popis činnosti: V úvodu aktivity učitel vystaví soudní místnost. Komentuje, kde kdo sedí a jaká bude jeho úloha v soudní síni, a usazuje dobrovolníky na jejich místa. Učitel vypráví o průběhu soudního řízení. V přímé řeči vystupuje střídavě na straně žaloby nebo soudce. Po uvedení do situace všechny postavy zprostředkují svou vnitřní řeč. Poté vypovídají postavy Kristýny, Vojty a Vitoucha. Po přečtení rozsudku je opět prostor pro zveřejnění vnitřní řeči všech postav.

Úvod soudce: Podle obžaloby se soudruh doktor Vojtěch Rampach snažil se na úkor československého socialistického státu pod záminkou geologického výzkumu propašovat na území Rakouska vzácné vzorky, které tam prodával a nelegálně na nich vydělával. Za toto mu hrozí až dvanáct měsíců vězení.

Učitel: Každý z máte vás možnost vyjádřit myšlenky vaší postavy ve chvíli, kdy vaši postavu oslovím.

Žalobce: Jako důkaz jsou předloženy příjmy ze zahraničí a důkazy o překračování hranic s Rakouskem nákladním vozem Avia. Nejmenovaná svědkyně ze sousedství Rampachů dodává, že si na soudruhovo povolání žili nad poměry a dokonce byli schopni ufinancovat adopci dvou malých dětí. Jako prvního svědka žaloba je předvolává soudružku Kristýnu Rampachovou, poprosím svědkyni, aby povstala.

Otázky pro Kristýnu: Soudružko Rampachová, jezdil váš manžel často na služební cesty? Je možné, že při těchto cestách mohl navštívit rakouské pohraničí? Chtěla byste ke své výpovědi ještě něco dodat?

Otázky pro Vitoucha: Jste blízcí přátelé se soudruhem Rampachem? Využil jste někdy svého postavení, abyste svému příteli pomohl? Chcete ještě něco dodat?”

Otázky pro Vojtu: ”Chce obžalovaný ještě něco říci?”

Otázky pro přítomné v soudní síni: “Chtěl by ještě někdo v soudní síni k případu vyjádřit?”

Závěr soudce: Prosím povstaňte. Tímto se obžalovaný soudruh doktor Votěch Rampach odsuzuje k 12 měsícům vězení.

Učitel: Jaké byly asi vnitřní monology zúčastněných postav? Co si říkal Bobr? (učitel jmenuje další)

Otázky pro reflexi: Byl soud podle vás spravedlivý? Jaké měla žaloba důkazy? Myslíte, že byly pravdivé? Z čeho získával Vojta peníze ze zahraničí? Jak celý soud vyzněl? Proč? Mohla se nějaká postava zachovat jinak? Mohly nějaké výpovědi nechtěně Vojtovu vinu potvrdit? Proč? Daly by se říci jinak, aby byly pravdivé, ale nevyzněly takto? Napadá vás jak? Myslíte, že by soud ve svobodné společnosti mohl dopadnout podobně? V čem by byl jiný? V čem stejný?

Poslední úryvek

Učitel: Soud dopadl nespravedlivě, ale Rampachovy to nezničilo. Jak období po soudu a Vojtově návratu z vězení u nich vypadalo, si přečteme v posledním úryvku knihy.

Popis činnosti: Učitel čte závěrečné strany knihy, které popisují, jak se rodina šťastně shledala, a odhalují, že kniha je Ivanovým deníkem (Příloha č. 24). Společně si s žáky učitel prohlíží ilustrace napříč knihou a připomíná nebo vysvětluje děj. Do ruky knihu zatím žákům nedává, neb s některými částmi budou pracovat v příští lekci.

Závěrečná reflexe tematického celku V

Otázky pro reflexi: Proč si myslíte, že Vojtu obžalovali? Kdo to způsobil? Byla v příběhu nějaká záporná postava? Byla v příběhu nějaká postava, o které jste si mysleli, že bude záporná a nakonec nebyla? V kůži jaké postavy jste si vyzkoušeli být a jak jste se v ní cítili? Kdy zažívala nějaká postava nesvobodu? Kdy jste nesvobodu cítili vy? Při které situaci byla některá z postav svobodná? Která z těchto hodnot u soudu zvítězila: pravda, láska, moc nebo svoboda?

Která by podle vás u soudu zvítězit měla? Co vlastně znamená moc? K čemu je dobrá? V čem může být nebezpečná? Stalo se vám, že někdo svou mocí ovlivnil vaši svobodu? Omezil ji nebo vám pomohl? Proč?

6. blok: Životní příběh autora a závěrečná reflexe

Žáci se dozvídají, že kniha vznikla jako součást Stránského dopisů dětem z komunistického lágru, o jeho vlastních zkušenostech s falešným obviněním a zatčením.

Téma: Příběh autora jako reálného člověka zažívající podobný druh nesvobody jako postava Vojty v příběhu.

Formulovaný dílčí cíl

1. Žáci si své zážitky a zkušenosti propojí s reálnými informacemi a příběhem člověka, který byl z politických důvodů souzen a vězněn.

Rozsah: 8. lekce

Audiozáznam z rozhovoru v Českém rozhlase

Popis činnosti: Učitel pouští první tři minuty rozhovoru „*Až tady nebudu, nikdy mé záказы nenajdou*”.

Učitel: Kdo je pán, o kterém se mluví v radiu? Co měl společného s knihou Perlorodky?

Tabulka V-CH-D: VÍM - CHCI SE DOZVĚDĚT - DOZVĚDĚL JSEM SE

Popis činnosti: Je metodou kritického myšlení, kde žáci třídí informace v pracovním listu/na tabuli do tří sloupců. V prvním sloupci uvádějí informace, které na počátku svého bádání mají, ve druhém, které by chtěli vědět, na konci svého bádání zapisují, co se dozvěděli a kontrolují, zda se to shoduje s tím, co se dozvědět chtěli. V této fázi společně s žáky na tabuli vyplňujeme oblast „vím“ a „chci se dozvědět“.

Skládkové učení

Popis činnosti: Žáci se prvně schází v takzvaných domovských skupinách, kdy je každý expertem na jednu oblast vědění. Pro zkoumání daného tématu se sejdou v expertních skupinách, ve kterých plní úkol daného experta společně s

dalšími experty. Informace, které se dozvěděli v expertní skupině, sdílí experti s domovskou skupinou. Pro účely této lekce nám vznikají čtyři expertní skupiny.

Zadání pro expertní skupiny:

A - Přečti si jeden úryvek či krátký příběh ze Stránského knih pro děti a zkus napsat krátký dopis, kterým bys tatínkovi jako Klárka nebo Martin na jeho příběhy psané v dopisech z vězení odepsal.

B - Poslechni si krátké nahrávky č. 6, 9 a 13 s Jiřím Stránským ze sbírky Post Bellum <https://www.pametnaroda.cz/cs/stransky-jiri-1931> a každou z nich shrň jednou větou.

C- Přečti si životopis Jiřího Stránského ze sbírky Post Bellum <https://www.pametnaroda.cz/cs/stransky-jiri-1931> a vypiš z něj osm důležitých informací.

D - Pročti si závěrečný dopis, který psal Vojtěch Rampach na poslední straně Perlorodek Jírovi, a napiš, co si o něm myslíš (Příloha č. 25)

Návrat k tabulce V - CH - D

Žáci ve svých domovských skupinách zapisují informace do políčka „dozvěděl jsem se“. Společně na tabuli sdílíme a učitel zapisuje, co jsme se o Jiřím Stránském dozvěděli jako třída. Pokud nám v oblasti „chci se dozvědět“ zůstaly nějaké nezodpovězené otázky, domluvíme se, jak informace získáme (ve škole na internetu ve skupinách/každý samostatně, prozkoumáme podrobněji literaturu, zájemce zjistí do příště doma apod).

Živé obrazy

Ve skupinkách žáci vytvoří tři živé obrazy, které zachycují Stránského stáří, dospělost a dětství.

Závěrečná reflexe tematického celku VI

Jaká všechna spojení spolu měli Vojta a Jiří Stránský? Proč myslíte, že autor knihu psal? Myslíte, že se mu podařil jeho záměr?

Závěrečná Reflexe projektu

Otázky pro reflexi: Na Státním znaku České republiky máme heslo „Pravda vítězí“, může nějak souviset s tématem lekcí, kterému jsme se věnovali? Jak? Kdy zvítězila pravda v příběhu Perlorodek? Kdy v příběhu Jiřího Stránského? Co znamenala svoboda pro jednotlivé postavy v příběhu? Co pro autora knihy? Jakým způsobem je možné o svobodu pečovat? Co pro uchování svobody můžete udělat vy? Jaké všechny části příběh měl? Kde začínal? Co se dělo pak? Kde skončil? Která z částí/lekci/aktivit pro vás byla nejnapínavější? Která se vám líbila z jiného důvodu? Proč? Byla nějaká která se vám nelíbila? Proč? Chtěli byste si knihu přečíst?

Perla

Učitel: Perla může být cenný dárek, který někomu předáváte. Zkuste si vzpomenout na knihu, se kterou jsme pracovali, a postavy, které jsme v ní potkali. Vyberte si jednu z nich a zkuste jí vaši perlu darovat. Taková perla může být vaše přání, rada nebo jen dopis na rozloučenou. Zkuste, aby se vaše perla vešla do tří vět.

Proč se kniha jmenuje Perlorodky?

Popis činnosti: Učitel nechá žáky chvíli hádat, ale záměrně žákům na otázku neodpovídá, nechává jako úkol do budoucna, aby žáci odpověď v knize našli sami a nechává knihu ve třídě.

4. Závěr

V praktické části jsem si vyzkoušela, jestli je možné literární předlohu propojit s tématem nesvobody a jestli je tato předloha nosná pro metody dramatické výchovy. V reflexi první části tematického celku se potvrdilo, že pro téma nesvobody, je kniha vhodná, děti příběh zaujal, skutečně ho prožívaly a dokázaly samy odvodit dopad šikany na svobodu dítěte.

V přípravné fázi lekcí ostatních se potvrdilo, že předloha zobrazuje mnoho aspektů nesvobody, navíc se drží daných reálií, vysvětluje je a nikdy neopouští pohled dítěte, díky tomuto zdá se pro látku zprostředkovanou dětem v tomto věku vhodná.

Problémem předlohy je její mnohvrstevnatost, epičnost (jedná se o dětský román). Další problém, na který jsem při práci s předlohou narazila, je těžko uvěřitelné řešení některých situací, někdy dokonce až v podobě "deus ex machina". Toto jsem označila při analýze předlohy jako rizikové a tato rizika se potvrdila, nicméně byla jsem na ně připravena. Bylo třeba děj někdy poupravit, více se zabývat seznámením s prostředím a postavou a v aktivitách se více věnovat vztahům a uvěřitelnosti některých situací (svatba Vojty a Kristýny, seznámení s Vojtou), což co do množství aktivit bylo na úkor aktivit jiných.

Vydala jsem se především kvůli orientaci na věkovou skupinu žáků prvního stupně ZŠ po cestě příběhu. Ukázalo se, že je jednodušší pro orientaci žáků v problematice, udržuje jejich pozornost, drží projekt pohromadě a dává prostor pro hlubší porozumění motivacím jednotlivých postav.

Při práci s předlohou jsem však narazila na další problém. Hůře jsem se vyrovnávala s faktem, že některé pro téma nosné situace (jako třeba život skautského oddílu v ilegalitě) bylo třeba kvůli sledování hlavní linie příběhu vypustit. Nicméně toto je problém spíše mého osobnostního založení a potřeby všechno vysvětlit. V konečném důsledku sledování příběhu bylo spíše výhodou, protože mi při práci nastavilo mantinely a nutilo mě následovat zásadu pro dramatickou výchovu i pedagogiku obecně „méně je někdy více“.

Domnívám se, že projekt může být po dílčích úpravách (například náhradou některých živých obrazů jinými aktivitami a větší volností v improvizacích) vhodný pro starší věkové kategorie.

Na základě takto intenzivní práce ve fázi přípravy hodnotím předlohu celkově jako vhodnou pro zkoumání tématu nesvobody metodami dramatické výchovy na prvním stupni základní školy a chtěla bych projekt v nejbližší možné době realizovat.

Seznam bibliografických záznamů

GÁLIS, Radek. Spisovatel Jiří Stránský: Škoda každého dobrého slova, které se neřeklo. *Denik.cz* [online]. 2016, 10.12.2016 [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/spisovatel-jiri-stransky-skoda-kazdeho-dobreho-slov-a-ktere-se-nereklo-20161209.html

Jiří Stránský. *Paměť národa* [online]. Praha: Post Bellum, © 2008-2020 [cit. 2020-07-30]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/stransky-jiri-1931>

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada Publishing, 2018. ISBN 978-80-247-1248-0.

MACHKOVÁ, Eva. *Úvod do studia dramatické výchovy*. Praha: IPOS, 1998. ISBN 80-7068-103-9.

PEJCHA, Jiří. *Koncepty Svobody*. Brno, 2015. Magisterská diplomová práce. MASARYKOVA UNIVERZITA. Vedoucí práce Doc. PhDr. Radim Brázda, Dr.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 126 s. [cit. 2020-07-29]. Dostupné z WWW:<http://www.vuppraha.rvp.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>

ROZŠAFNÁ, Michaela. Vždycky přijdu do třídy a omluvím se, že jsem fosil, řekl v rozhovoru bývalý politický vězeň Stránský. *Lidovky.cz* [online]. 2014, 12. srpna 2014 [cit. 2020-07-29]. ISSN 1213-1385. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/kultura/teprve-tato-generace-dokaze-v-nasem-state-neco-zmenit-rika-jiri-stransky.A140805_180929_In_kultura_hep

STRÁNSKÝ, Jiří. In: *Názory a argumenty: Jiří Stránský: Síla skrze radost* [rozhlasový pořad]. ČRo Plus, 12. 2. 2018. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/jiri-stransky-sila-skrze-radost-7168166>

STRÁNSKÝ, Jiří. Interview. In: *Stříbrný vítr* [rozhlasový pořad]. Moderuje Jitka Novotná. ČRo Dvojka, 30. 5. Praha, 2019, [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: <https://>

dvojka.rozhlas.cz/az-tady-nebudu-nikdy-zadne-me-zakazy-nenajdou-za-jirim-s
transkym-7484018

STRÁNSKÝ, Jiří. *Perlorodky: román pro kluky (a trochu i pro holky)*. 2. vyd. Ilustroval Matěj FORMAN. Praha: Meander, 2014. Modrý slon (Meander). ISBN 978-80-87596-37-1.

Ústava ČR: *Listina základních práv a svobod ; Parlament, volby, Ústavní soud, Ombudsman, ministerstva ; Antidiskriminační zákon, Zákon o Sbírce zákonů : změny volebních zákonů - prezident, Parlament ČR : redakční uzávěrka* Ostrava: Sagit, [1995]-. ÚZ. ISBN 978-80-7488-343-9.

WAY, Brian. *Rozvoj osobnosti dramatickou hrou*. 2., rev. a aktualiz. vyd. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgii, 2014. ISBN 978-80-903901-4-0.

Zemřel hrdina, Jiří Stránský. In: *MILION CHVILEK PRO DEMOKRACII* [online]. Praha, 2017, 29.5.2019 [cit. 2020-07-29]. Dostupné z: <https://www.milionchvilek.cz/clanek/aktualita636>

Seznam použité literatury

CISOVSKÁ, Hana. *Dramatická výchova a sociální učení v základním vzdělávání*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7464-204-3.

MACHKOVÁ, Eva. *Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Divadelní fakulta, katedra výchovné dramatiky, 2007. ISBN 978-80-7331-089-9.

MARUŠÁK, Radek. *Literatura v akci: metody dramatické výchovy při práci s uměleckou literaturou*. V Praze: Akademie múzických umění, 2010. ISBN 978-80-7331-172-8.

ROZŠAFNÁ, Michaela. Mediální ohlas literární tvorby s vězeňskou tematikou Jiřího Stránského. Praha, 2014. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze.

STRÁNSKÝ, Jiří a Libuše KOUBSKÁ. *Můžeš-li udělat radost, musíš*. Praha: Vyšehrad, 2012. Rozhovory (Vyšehrad). ISBN 978-80-7429-299-6.

STRÁNSKÝ, Jiří. *Povídáčky pro Klárku*. Třetí vydání. Ilustroval Matěj FORMAN. Praha: Meander, 2015. Modrý slon (Meander). ISBN 978-80-87596-74-6.

STRÁNSKÝ, Jiří. *Povídáčky pro moje slunce*. Ilustroval Matěj FORMAN. Praha: Meander, 2002. Modrý slon (Meander). ISBN 80-86283-16-x.

Přílohy

Příloha č. 1 - Rozvrh dne

Denní režim

6,00 - 6,30 budíček, větrání ložnic

6,30 - 7,00 ranní hygiena, úklid ložnic, příprava snídaně a svačiny, podávání snídaně

7,00 - 7,30 úklid kuchyňky a společných prostor (sociály, chodba, šatna, obývací), odchod dětí s taškami do ZŠ

8,00 příchod do tříd, příprava učebních pomůcek

8,00 - 13,30 vyučování

11,30 - 14,00 oběd dle rozvrhu hodin

14,00 - 14,45 odpolední vyučování, příchody ze školy

15,00 - 15,30 příprava svačiny, svačina

15,30 - 17,30 brigáda - JZD Večtiny

17,30 - 18,00 večeře, úklid jídelny, kuchyňky

18,00 - 18,30 volné zaměstnání, povinná příprava na vyučování, osobní volno, čištění obuvi, úklid šaten, příprava a kontrola oblečení na další den, kontrola školních tašek, převlékání

18,30 - 19,45 večerní osobní hygiena úklid společných prostor

19,45 - 21,00 večerní režim, výchovná činnost, individuální zájmová činnost

21,00 večerka

Příloha č. 2 - Fotografie míst (miniatury)

19.5. 1972

Y Lindou, s Kajdalem a Lázezem
jsme vystoupili z mikrobusu
a před námi se dvíraly
okované dveře rámečků jak
hlama, ve mně se ~~zvedla~~
oznamilo: „Tak nocad' ulečes!“

Musim ale vydržet prej: „Teď
je Ji 10, to je sa chvíli.
Ha, ha, ha.“

21.5. 1972

„Rodohospodářka“. Existuje to
vůbec? To vůbec nejdě
sakarovat si takovejhle sen.
Jenže když proti sobě postavíš
přemyslovku a útek. ÚTEK
JE POŘÁD VÍC!

20.5. 1972

Rekci na sebe upozorňoval.
Dneska se ale bobě, náš ředitel,
prohraboval mýma papírama
při přijímacím pohovoru a
pak řekl: „Tak ty jsi svane
stavitel přehrad a elektráren?
To se nám bude hodit.
Současně ředitel Klíma z
nebrnického domova přeš, že
díky své turbíně nemuseli
tahat dráhy do skleníku
přes celou sabradu a svítit!
Tak s touhle pověstí budu
kérko nenápadněj ale slibil
mi příkladku na rodohospodář-
skou přemyslovku.“

~~1.5. 1973~~
1.5. 1973

Linda je Obloukánek
nejspíš proto, že vypadá jako
andělík. Má ten svůj andělskej
obličejík narostlej tak podloně,
že se vlastně usmívá pořád.
a tím celou tu bandu louča.
hí kvůjmu - jak jinak - ~~špóš~~
řefuje jarda šava svanej Trín,
laha, aby ho mučili. Aby zjistili,
jestli se pořád bude usmívat.
Kvůli mně se jim to ale
dnes nepodařilo.

Příloha č. 3 - Ivanův deník I

~~15.11.1973~~
15.11.1973
Pinda je na pokoji s hluchým
klukem Josefem, který nosí šle
- začal jako malsenece u
jeptišek. Komunisti neměli
jeptišky rádi, protože
učili věřit lidem v ~~Boha~~
Pána Boha, jenže komunisti chtěli,
aby se věřilo v Lenina.
Byl u jeptišek skoro 5 let,
pak je zrušili, ale stačilo to,
aby jeptišky naučili Josefa
odezírat se rlu. A protože
Pinda je andělek a Josefek hluchý
a žádný děti nemá rádi, když je
někdo jiný, a proto jim ubližují,

by dva se sešli a Josefek
naučil se Pindu odezírat. No a
Pinda slíbil, že to naučí mě

jméno Ivanův deník
PŘEDMĚT PŘÍSNĚ TAJNÝ!
TRIDA _____ ROH _____

AŽ DOSLOUŽÍM, CHCI DO SBĚRU!

My, Trůnová parta,
slibujeme, že třeba toho
špida Ivana, který se pleše do ci-
řích věcí, zbavíme (múčením nejvyššího
kalibru). Že činu se sejdeme na
sociálních knedl po věci, kam Ivana
samotného vylobáme. Mělo by jít
se o keta akcí neobvi!
TAK
Trůn PRÍSAHÁME
(Jarda Šdov) JÁMA
Basia Novák
Roman RYCHLÝ
Karelík
Přibáň
(Cimr)

DEN PO RVACĚ
VČERA SE KONALA RVÁČKA
NA ZÁCHODECH.

DEN PO RVACĚ
NA ZAČÁTKU TO BILO
JEŠTĚ MORMALNÍ.
ALE POTOM TO ZAČALO,
TAK ŽE ~~JE~~ SEMES, RVALI
A POTOM PŘIŠEL VICHOVATEL
A MĚLI JSME DURŠVICH

3.5.1973 1. DEN PO RVACĚ:
JSEM ZAVRÁNÍ V POKOJI.
A JSEM SMUTNÝ.

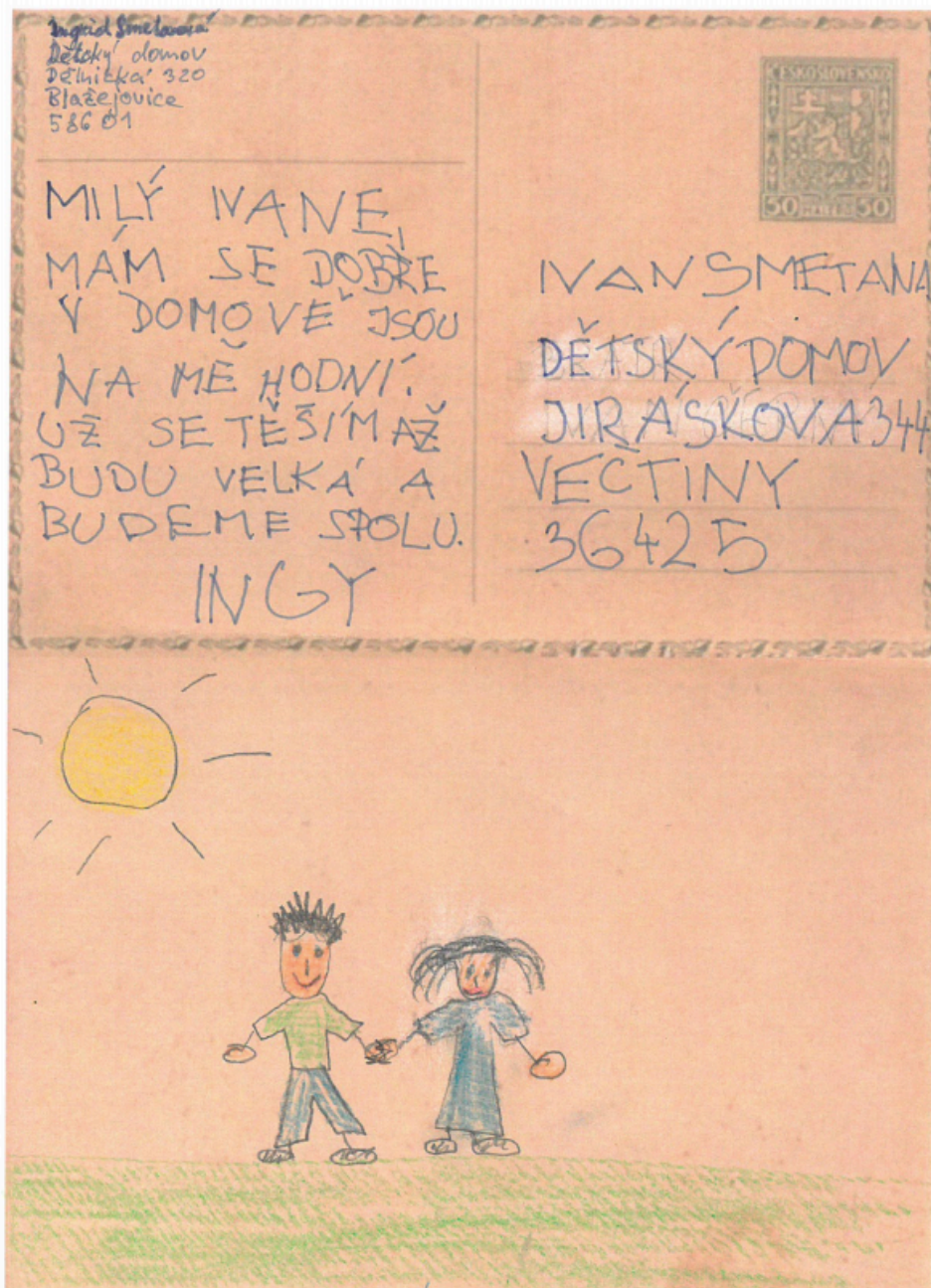
3.5.1973

DNEŠ JSME SE POPROBLS
TRUNOVU PAČBOG. BUĎ TO TA
NEJVĚŠÍ RVÁČKA MÝH ŽIVOT
!!!

35. 1973

Včera mi skusili dát kluci z Trávnové
partýky deku. Dostal jsem ale
hlaštku a vysměkl se jim
a tomu blběčkovi Hachlikovi
sa to nalomil rukou. V
předchozím děčáku jsem se
naučil JUDO a na JUDO
Trávní nemá. Dostali jsme
všichni karcer přes sobotu a
neděli a sákas tělocvičny
na měsíc. Je to tu jak
o kriminále!!!

Příloha č. 7 - Korespondenční list

Příloha č. 8 - Ivanův deník III

4.8. 1973

Bobr mi nikdy neměl umožnit, abychom se s Ingy viděli. Teď by mě nikdy nenapadlo utýct. Když jsem ji ale poprvé viděl... jak je malá, jak na mě kouká, jak mi nevěřícně říká: "Ty jsi fakt můj brácha?"... Když ji píšu (a bříšim přitom jako opuštěnej pes), že až vyrostem, budem spolu, že se o ni postarám... Každý mi velkým stojacím písmem odpovídá, že jsou na mě v domově hodní. Jako bych slyšel, jak jí to někdo diktuje. To je tak nespravedlivý. Nedať se nic dělat. Musím to vsad do vlastních rukou, když toho dospělý nejsou schopný

11.10. 1973

Čedýti to vlastně útek není, jen urychlím to, co by se stejně stalo, ale se ~~spazdění~~ spazdění. Nikdo nemá právo mi v tom bránit. Je to asi dva měsíce, co jsem viděl Ingu a přes rok, co jsem viděl babičku. Až ukecu, pojedu na mě, přesvědčím ji, aby si naš nechala oba. A na tu přimýšlovku mě přichází ona. Tému prostě musím věřit. Jinak se odsud nedostanu.

1.1. 1974

Učila jsem si předsezení směřující k úniku:
- na útek s sebou neberu Binův, nesmím na to ani pomyslet
- nenechám se ničím vyložit, když bude Trun provokovat, budu prostě jen dýchat, jak jsem se to učil v JDU.
- získám si důvěru vychovatelů, ale tak, aby si toho nikdo nevšiml

Příloha č. 8 - Ivanův deník III

10.5.1974
Tak jsem na útek perfektně
připravený. Každý úterý (kromě
vánoce) na konci poledne přijdou
k benzince dva rakouský kamiony,
nacepíjí plnou nádrž ~~naftou~~ naftou,
pojedou na parkoviště. U pumpy se
se řidiči omeju, oholí, pojedou se
najíst do hospody, tam budou na-
nejdříve půl hodiny a pak se vrátí
ke svým kamionům, v nich kaláhou,
a přesně půl hodiny před plnění vy-
kazi na cestu. A pakáček ten, který
přijel jako první bude odjíždět jako
druhý. Za celý čas, co jsem ~~byl~~
pozoroval, takhle nikdy nepouřily. Je
to jako ve filmu; svět se na

plošině mezi napravami. Ale
mohlo by to být. Mám so-
posychovaný dřevicem na
náda se starýho slavníku.

Na to, abych počkal na večerku a kontrolu ložnic, a pak se přes chodbu a balkon ve druhém patře dostal na 250 let starý dub tuholistý (jak jsem se dozvěděl od pana Kuliše), po něm na zem a alejí habrového křoví až k zadním, navěky zavřenejm dveřím, jsem měl milion času. V křoví jsem měl pod drnami schovanou v bedýnce čundráckou brašnu, do které jsem si dal trochu jídla na cestu. Tahle akce trvala čtyřicet minut. Dalších padesát jsem měl na to, abych se zul a potokem se dostal pod silnici na druhou stranu (aby mě náhodou někdo nezahledl - náhoda je vůl, říkal pan Kuliš), a tam, mezi hospodou a pumpou, kde to nebylo osvětlený, se připlížil ke kamionům zezadu. A uložil se na plošinku mezi nápravama kol.

Můj kamion tam měl jen dvě bedýnky a dvě složený plachty. Místa habaděj. Mohl jsem se pohodlně uvelebit. A taky si nanečisto vyzkoušet, jestli se mi na tom příkrým kopci o dvacet kilometrů dál opravdu podaří spustit se zády na silnici. V brašně jsem měl pro tenhle účel ochranu zad. Tu jsem si ušil, když jsem v televizi viděl běh na lyžích, při kterým měl každý na hrudi i na zádech šňůrkama přivázaný číslo. Já si to své „číslo“ vyrobil z povlaku vyhozeného slamníku. Byl to takovej placatej pytel nacpanej senem, kterej jsem si usušil při práci na zahradě (kdyby to pan Kuliš bejval tušil!). To jsem si navlíkl a zalehl. Chtěl jsem si zvpáknout, co všechno musím udělat, ale místo toho jsem usnul! Probudilo mě až nastartování motoru a zaburácení vejfuku. A hned mě popadl strach. Najednou jsem si nebyl jistej, jestli tenhle kamion pojedje dál po strakonický silnici, jestli třeba neuhne na Příbram. Kde nikde není takovej kopec, co by kamion zpomalil až tak, abych se mohl spustit na zem. Taky mi dalo práci se nerozkašlat - po startování se z vejfuku vyvalil děsnej mrak dusivýho čoudu. A hrozně to drncalo, musel jsem pevně zatnout zuby, aby nedrkotaly.

Za chvílku se všechno uklidnilo, kola jela po asfaltu jak po same-tu, z vejfuku jsem necítil nic, trochu na mě sice fičelo, protože kamion nabíral rychlost, ale to se dalo vydržet. Důležitý bylo, že jsem se vzdaloval. Věděl jsem, že mi leccos bude líto, ale teď na to nebyl čas.

Měl jsem spočítáno, že když kamion pojedje sedmdesátkou osmdesátkou (a to určitě jel), bude na tom stoupání za nějakejch šestnáct sedumnáct minut, a měl jsem radost, když se to splnilo. Podle mapy

Příbramska půjčený od pana Kuliše jsem si změřil, že stoupání je dlouhý necelý dva kilometry. Jediný, co jsem si nemohl změřit, bylo zatížení kamionu. Podle toho, jak vrzal, když vyjížděl, to vypadalo, že je těžkej dost, ale tím jsem si jistej bejt nemohl.

Jen ale začal stoupat, málem jsem zařval Jupí! Začal zpomalovat takovým fofrem, že mi bylo jasné, že veze něco fakt těžkýho. Když se blížil ke konci stoupání, jel skoro krokem. Podle mračna, který vypouštěl vejfuk, měl šofér určitě plyn zmáčknutej na doraz.

Ani bych bejval tu ochranu zad nepotřeboval. Brašnu jsem si připevnil na břicho, zachytil jsem se pod plošinou a pak se jen maličko spustil a přilehl k silnici. A připažil. Jen to se mnou chvíli drhlo, hned nato kolem mě po obou stranách projely ty vobrovitý kola, a já ležel na asfaltu a nade mnou bylo milion hvězd.

Když jsem se posadil a vohlídl, koncový světla kamionu pomalu mizely za vrcholem kopce.

A zdola se ke mně neblížily žádný světla (to jsem se bál - aby ve chvíli, kdy se spustím, nás nedohnalo nějaký auto). Mohl jsem se postavit a dívat se kolem sebe i na hvězdy a nikdo a nic mě nerušilo. Chtělo se mi zařvat, že jsem dobrej, to se ale pod těma hvězdama nehodilo, takže jsem vylezl na stráň nad silnicí a u lesíka jsem zalehl a okamžitě usnul.

Příloha č. 10 - Scénář rozhovoru

Vojta: No pojď se klidně posadit k ohni jestli chceš? Zrovna tu snídám. Koukám, že mladej stopuje, co? Kampak?

Ivan: Děkuju (*sedne si*). Za babičkou do Štěkně.

Vojta: Odkud jsi?

Ivan: Z Večtin.

Vojta: Večtiny, Večtiny. To je někde za Dobříší. A tos místo školy šel na stopa? A kde máš tašku? To si mám myslet, že učení máš v tyhle brašně?

Ivan: Já už budu muset jít?

Vojta: Ale prosimtě. Jak dlouho už stopuješ?

Ivan: Od včerejška.

Vojta: Jak se vlastně jmenuješ?

Ivan: Ivan.

Vojta podává Ivanovi ruku: Já jsem Vojta Rampach. Takže jsi zdrhl. A to tě nenapadlo, že tě vaši už nechali hledat?

Ivan: Naši ne.

Vojta: A kdo teda?

Ivan: Děcák.

Vojta: Co?

Ivan: Dětskej domov ve Večtinách. Jste fakt vybavenej (*ukazuje na nádobí*).

Vojta: V hospodě se nenajím... Kór ty jejich snídaně... Dáš si doufám taky.

Ivan kývne. Vojta mu podává ešus.

Vojta: To jsou vajíčka s chlebem. Ty nemáš rodiče, nebo Tě jen nechtěj?

Ivan: Táta umřel před třema rokama a máma, když se narodila ségra.

Vojta: Ségra?

Ivan: No Ingrid. Dostala jméno po tý doktorce, co ji přivedla na svět.

Vojta: Kolik je jí?

Ivan: Šestnáctého listopadu ji bude osum. Už jsem ji dlouho neviděl. Teda co jsem byl ve Večtinách vlastně jen jednou.

Vojta: Dobrou chuť. Jen jez (*drnká na kytaru*). Tak tys utek... Uvědomuješ si, že na tebe nejspíš vyhlásili pátrání?

Ivan: Jo.

Vojta: A že na tebe u babičky možná budou čekat?

Ivan kývne

Vojta: Tys babičce napsal že přijedeš?

Ivan: Ne, špatně vidí. Když za mnou předloni byla. Přivez ji nějaký soused. Říkala, že už nepřijede. Že je nemocná. Že příště za ní musím přijet já.

Vojta: A ty nemáš žádný jiný příbuzný?

Ivan: Teď už ne.

Vojta: No tak já Tě teda svezu. Něco s tím musím udělat, ale co? Sakra!

1 Vojta se ale přestal usmívat. „Jezdím tu často, tohle ježdění je moje práce. A protože je to moje práce, nemám zase až tolik času. Něco ale vymyslím... Snad.“

Bylo na něm poznat, že s tím... teda spíš se mnou... má starosti.

Odbočili jsme na Strakonice a za chvíli ukazovala cedule, že doleva je to 5 km do Štěkně. Vojta se usmál, hodil tam blinkra a odbočil.

Těsně před Štěkní, na takovém brdečku, odkud byl vidět zámek i obrovitý stromy v zámecké zahradě, Vojta ukázal na malej stoh u silnice. „Támhle počkáš. Nejdřív očihnu, jestli je čistej vzduch. Zatroubím. Takhle,“ a třikrát tůknul do klaksonu. „Babička je Božena Šimerdová, Palackýho sedm, jo?“

Kejvl jsem. Ukázal mi zaťatou pěst se zdviženým palcem, jako to dělají letci při startu.

Vojta byl zpátky asi za půl hodiny. Já nasedl a čekal, že to otočí do Štěkně, ale on jel dál. Báł jsem se zeptat. Asi tam na mě opravdu čekali a bylo to tím pádem v pytli.

Jenže Vojta za pár kilometrů řekl: „Tvá babička je už půldruhého roku mrtvá.“

Nevěděl jsem, co s tím. Neuměl jsem si představit babičku mrtvou. Byla mě navštívit v děcáku, ale už za pár dnů jsem si ji nedovedl představit ani živou. Líto mi jí bylo, ale i za to jsem se styděl - Pindi, kterého jsem opustil a po kterém se mi stejskalo, mi bylo líto víc.

Po dalších třech kilometrech se Vojta...

Po cestě mi to vysvětlil: „Tak úplně jsem zase nelhal. Zejtra tě odvezu do Horažďovic k mámě. Je už dlouho v důchodu, ale třikrát tejdne ještě učí na škole, kde kdysi dělala ředitelku. Musí se s tebou učit, Ivane, protože za šest neděl budeš někde dělat zkoušky, abys dostal vysvědčení... Jinak jsou všechny mé plány, jak tě nevrátit do Večtin, v tahu...

Neboj, je docela fajn. I když dost metr. Ale to se tebe tejkat nebude. Má na mě permanentní... ty nevíš, co je permanentní?... Soustavný. Nebo spíš trvalý... jo... trvalý vztek. Že za ní málo jezdím. A když přijedu, hned mizím... To víš, je už šestadvacet let sama - tátu Němci dali do koncentráku, a když se vrátil, vydržel žít jen tři roky... A k tomu má máma taky ještě strach, že se v týhle naší pojízdný bedně, jak tomuhle autáku říká, rozsekám... Ne že by mě to nemrzelo, ale co s tím nadělán?... Takže když budeš s ní, možná bude mít menší starosti o mě. Aspoň trochu...“

„Hele, mladej, tohle jsou už Horažďovice. Máš poslední šanci se probrat, protože chci, aby tě máma viděla při smyslech. Jinak to celý nemá cenu a příště tě probudím až ve Večtinách.“

To mě samozřejmě probralo. Ale popadl mě strach. Ze všeho, co Vojta zatím řekl o mamince, i když z toho bylo cejtit, jak ji má rád, jsem zase já cejtil, že maminka je asi pěkněj metr. Když byla celej život úča (Vojta sice říkal kantorka, ale pro mě učitelky byly úči, některý taky „soušky úči“ - jako že soudružky). Dokonce ředitelka! Dalo mi práci, abych z toho neměl klepotici a aby to na mně Vojta nepoznal.

Příloha č. 14 - Úryvek: Říkej mi babi

A u tý plotny mi řekla, že jsem jí udělal radost, protože jsem ji zbavil poslední pochybnosti. Asi postřehla, že se tvářím jak bulík, a tak řekla: „Jestli má cenu vrhat se na stará kolena do bitvy.“ Nevěděl jsem, do jaký bitvy, a ona se dotkla mého ucha hřbetem ruky a dodala: „O tebe, ty číslo... A jestli mi ještě jednou řekneš paní Rampachová, tak ti to ucho utrhnu. Říkej mi babi – vím, že už nemáš babičku, a já na to mám věk. O Vojtovi už víš taky dost, takže ti je jasné, že od něho se dočkat vnuka je... jak že se to říká? Sci-fi?“

Příloha č. 15 - Dopis od Bobra

Vážený pane Rampachu,

předně bych rád poznamenal, jak jsem rád, že Ivana našel někdo takový, jako jste Vy. Rád bych Vám poskytl informace, které jsem neměl při naší poslední návštěvě. S Ivanem se to má tedy takto. Jelikož jsem Ivanův útěk neohlásil a nebylo vyhlášeno pátrání, je možné, abyste ho měl do konce prázdnin v dočasné péči. Stejně tak by neměl být problém, zařídit Ivanovo přezkoušení do sedmé třídy v Horažďovicích. Je však třeba zařídit si příslušnou dokumentaci, o které jsme hovořili.

S Ivanovým osvojením to ovšem bude obtížnější. Zcela upřímně by bylo mnohem snazší, kdybyste byl ženatý. Rozumím tomu, že Vaše matka je pedagožka, nicméně k osvojení by byla třeba, aby si vylepšila svůj kádrový posudek, což jsem pochopil, že nechce. Mezi námi, zcela tomu rozumím. Sám jsem kdysi stál před podobným rozhodnutím a místo ředitelem gymnázia jsem nyní ředitelem dětského domova.

S jednou věcí bych Vám přeci jen mohl pomoci. Říkal jste, že byste rád viděl také Ingrid. Jako sourozenci by měli mít Ivan a Ingrid nárok na společné návštěvy. Soudružku Jakubcovou (oslovujte ji raději soudružko), ředitelku Ingridina dětského domova, jsem spatřil na společných školeních. Známe se tedy od vidění. Již se mi jednou podařilo zajistit návštěvu Ingrid u nás v dětském domově. Nejsem si jistý, zda i Vám umím být v tomto nápomocen, ale mohl bych se o to alespoň pokusit a Ingrid by tak u Vás mohla strávit nějaký čas. Dejte mi tedy prosím vědět, kdy máte v plánu jet do Ingridina dětského domova, mohl bych se k Vám po cestě z Horažďovice připojit.

P.S.: Vzkazte Ivanovi, že se nemusí bát o Pindů ani o ostatní. Společně se o sebe starají a nenechají si nic líbit, ani od Jardy Šáry.

Se srdečným pozdravem
ředitel Dětského domova Večtiny
Václav V.

Vtom jsem je zahlídl, jak vyšli z nějakých dveří a hned zase vešli do protějších. Tak jsem se za nima rozběhl, rozhodnutej, že budu poslouchat třeba i za dveřma, když vtom vidím, jak se ty dveře zase otvíraj. Zazmatkoval jsem a někam jsem honem vlez.

A stál jsem ve veliký třídě, kde posedávalo asi dvacet holek o něco starších než já. Všechny koukaly na mě a pochichtávaly se. Před tabulí stála uča v bílým plášti a místo pochichtávání mi řekla: „Ty jsi Ivan, že ano? A hledáš svou sestru? Tady není, Ivane. Ingrid bude nejspíš v paviloně.“ Já si tu hrál na detektiva, a přitom o mně věděl celej barák. Paráda!

Vtom jsem je zahlídl, jak vyšli z nějakých dveří a hned zase vešli do protějších. Tak jsem se za nima rozběhl, rozhodnutej, že budu poslouchat třeba i za dveřma, když vtom vidím, jak se ty dveře zase otvíraj. Zazmatkoval jsem a někam jsem honem vlez.

A stál jsem ve veliký třídě, kde posedávalo asi dvacet holek o něco starších než já. Všechny koukaly na mě a pochichtávaly se. Před tabulí stála uča v bílým plášti a místo pochichtávání mi řekla: „Ty jsi Ivan, že ano? A hledáš svou sestru? Tady není, Ivane. Ingrid bude nejspíš v paviloně.“ Já si tu hrál na detektiva, a přitom o mně věděl celej barák. Paráda!

Něco jsem zakoktal a vypadl ze dveří rovnou proti našim, Bobrovi a tý ředitelce. Babi zachraňovala, co šlo. „To je Ivan... Ivane, to je paní ředitelka Jakubcová...“ a ředitelka Jakubcová hned udělala tymolínovej úsměv a že je ráda, že mě poznává. Děsný... A jasný: ženskej slizoun.

Vojta s ředitelkou a Bobrem šli pár kroků před náma. Babi mi zašep-tala, že je to takhle pořád lepší, než kdyby mě ředitelka našla, jak někde čenichám jako pes a hledám Ingy. „Protože jsem tušila, že v autě na

nás nepočkáš,“ dodala. A pak mi zmáčkla ruku a dodala, že ona by teda taky nečekala.

Příloha č. 17 - Úryvek: Návrat bez Ingy

Vraceli jsme se bez Ingy. Možná proto jsme mlčeli. Projeli jsme tou zámeckou alejí i dokořán otevřeným vjezdem (pro nás výjezdem) a te-

tvářema proti sobě, jako basketáči, než vyběhnou na plac. Ingy stála uprostřed toho kolečka a trochu vyjeveně se točila dokola. Koukala hlavně na Babi a na Bobra, který viděla poprvý v životě, ale Babi jí hned říkala, že Ahoj a ať se nebojí, že je s náma docela legrace. A pak se Babi Vojty najednou zeptala, kam kouká? Ale Vojta musel koukat, protože na rohu se objevila úča Kristýna Vilímová a mávala, aby k ní přišel. Vojta teda šel a ona ho zatáhla za roh.

Babi prohlásila: „Nasedat!“ a k Bobrovi dodala: „Vy teď dopředu, Václave!“ A ve mně to skoro proti mé vůli řeklo „No teda!“ Ale vlastně jsem měl radost. Ať už ta radost znamenala cokoliv.

Vojta se zase objevil a usmíval se, úča Kristýna se taky usmívala a Babi řekla: „Tohle nedopadne dobře. Když se Vojta usmívá jako debílek, vždycky se něco pokazí.“

Vojta pak položil ruce na volant a - nic. Koukal před sebe a k ničemu se neměl. Babi vzdychla: „Co jsem říkala?!“

Korunu tomu dala Ingy, která se zdvořile zeptala: „Co jste říkala?“

A Babi řekla: „Říkala jsem - ale u toho jsi ještě nebyla, holčičko - že nás všechny nejspíš zavřou... Za únos... A ty už, prokristapána, nastartuj a jed! Co když to mají zařízené jak v italských filmech a vrata se nám zavřou před nosem!“

Ale vrata byla pořád stejně dokořán.

lo: holčička. Ingy svou babičku nikdy neviděla – já aspoň párkrát, ale Ingy nikdy. A taková babička jako Babi se každý holce nepovede. Blbý bylo, že Babi chtěla Ingy leccos koupit, hlavně na sebe, ale všechny obchody v sobotu zavíraly už v jedenáct. Tak nás místo toho vzala do cukrárny, kde si Ingy tak dávala, že jsem ji varoval, že praskne. Trochu mi vadilo (ale jen tajně), že Babi Ingy přemluvila, že jí nebude říkat Ingy, protože je učitelka a učitelky nemají rády slova, která se nesklouňují (tomu Ingy moc nerozuměla, ale u čtvrtýho dortu byla ochotná Babi odkejvat cokoliv). Bude jí říkat Inuško a hotovo. Nemohl jsem říct ani popel. Babi s Ingy si na to přejmenování cinkly limonádama jako frťanama a připily si a bylo to hotový. Já akorát mohl říct, že já jí teda Inuško říkat nebudu.

Ingy se zeptala: „Co to je? Má to kola a není to ani auto, ani kolo, ani koloběžka, ani tříkolka, prostě nic, co jede.“ Já samozřejmě věděl houby a Ingy na mě útočila, jestli se dám poddat, ale mně se nechtělo bejt poraženej od malý holky, i když to je moje sestra. Ingy ale pořád: „Dáš se poddat? Jo?“ Až se za ni přimluvila i Babi („noták, Ivane, dej se poddat!“), já kejvl a Ingy zakřičela „No přece voda! Když se do ní hodí kámen!“ Až se hlavy všech těch bab, co do sebe praly dorty, k nám otočily. Dalo mi práci nevyprsknout smíchy: Babi na nás byla pyšná!

Příloha č. 20 - Obrázek Kristýny a Ingrid

*řekla, že INGY je její... a Ingy
řekla, že Kristýna je její...*

---

vysvětlit, že naopak to je důkaz, že jsme se s Ingrid sblížili. Ale pak ředitelka řekla, že se doslechla, že soudruh doktor (jako Vojta) se stýká s kontrarevolucionáři a to že není moc dobrá kádrová vizitka. Takovému člověku by se Ingridina výchova sotva mohla svěřit... Do toho Ingy důležitě a pěkně nahlas řekla, že Vojta i Babi ji vychovávají dobře a líp než vy, souško ředitelko, a ředitelka jí vlepila facku. A přesně v tu chvíli vešla Kristýna. Tohle už bylo na Babi moc. Řekla, že když kvůli ničemu jinému, tak kvůli té facce ona a Vojta o osvojení Ingrid zažádají, a že je rozhodnuta jít s touhle žádostí třeba na Úvé a k prezidentovi. Ředitelka z toho zezelenala. Snažila se Babi postrašit, že ji na žádném Úvé ani na Hradě nepřijmou, ať na Ingrid radši zapomeneme. Ale Babi jí odsekla, že spíš ona, soudružka ředitelka, bude ráda, když bude moci zapomenout na nás.

Nám Babi řekla: „Ano, zpackala jsem to, ale pokusím se to napravit. Inušku nikomu nedáme.“ Tu Inuščinu vychovatelku, tu Kristýnu, přý

ředitelka vyhnala jako služku. A Inušku si přebírala jako zboží a ještě

No, a pak bylo slyšet auto, bouchly zaklapávaný dveře. Zdálo se mi, že bouchly dvakrát a připadalo mi to divný - proč by měly bouchat dvoje dveře, když Vojta jel sám?

Nedodumal jsem to, protože to už Vojta stál v obejváku, trochu se usmíval, ale spíš přiblíble, a říkal mně a Babi: „Někoho jsem vám přivezl.“ A trošku ustoupil a vešla úča Kristýna!

„Dobrý večer, já jsem Kristýna Vilímová.“

A Vojta se postavil vedle ní. „Kristýna mi volala, že jí ředitelka řekla, že Ingrid už nikdy nesmíme vidět. Tak jsme se domluvili, že je jen jeden způsob, jak si Ingy a Ivana udržet: oženit se. Aby měli kompletní rodiče. Tak.“ A protože viděl, jak se Babi tváří, dal jí pusku někam za ucho a řekl: „A aby měli babičku...“

Příloha č. 22 - Dopis Ingrid a Ivanovi na tábor

Milé děti,

jak se máte na táboře? Doufáme, že užíváte sluníčka, vody a lesa. Prý si Ivane začal stavět na potoce přehradu?! To je báječné! Už se těšíme, až ji uvidíme. A ty Ingrid, našla sis už mezi skautkami kamaňádku? Máme pro Vás skvělou zprávu. Družte se pořádně. Ode dneška už jste oficiálně NAŠI! Rampachovi jako my! Máme z toho obrovskou radost! Moc se na Vás těšíme. Posíláme pusy.

Kristýna & NAN

Horažďovickej dům byl vzhůru nohama. Jako by ho nějakej obr zdvihl a zatřepal s ním, jako se v dlaních třepe s kostkama...

Ani to Vojta pořádně nedořekl a já už říkal „Jakubcová... Ta... ta...“ Nemohl jsem bejt sprostěj, když jsem právě přišel od skautskýho táboráku, ale bylo mi až špatně, jakej jsem na tu mlostpani soudružku ředitelku měl vztek. A taky na sebe, že jsem si myslel, že teď, když jsou Kristýna a Vojta ženatý, na nás už nemůže.

Vojta věděl, co se ve mně děje, a tak jen řekl, že soudruzí můžou na všechny, i na policajty. Manka přesto Honzu Policajta zavolala. Honza přijel okamžitě - protože tušil, kdo v tom má prsty - přivezl i Sudího Ondřeje.

Vlastně ani nic nezničili. Teda skoro nic. Nějakou sklenici a talíř si pro radost z toho ničení rozbili. Všechny Vojtovy noty naházeli na zem a na ně knížky a obrazy. Ale neměli se komu předvádět, když Babi i Kristýna byly na táboře.

„Takovej vzkaz, že nám nedá pokoj,“ řekl Vojta nakonec. „Takže já

viděl, že tyhle dva starý lidi se maj rádi úplně jinak a skorem krásnějc než ty mladý.

Basa Vojtu zkršila míň, než jsem se bál. Byl trošku zelenej (to řekla Babi) a víc mu byly vidět lícní kosti, takže zase vypadal trochu jako indián. Naměkko byl jen z Kristýny a Ingy - ze mě a z Babi ne. S náma se poobjímal a políbal, ale pak už se jen muchlal se svejma holkama. A když se pusinkoval s Kristýnou, měl mokry oči. Druhej den, když se naládoval svíčkovou a knedlíkama, který nikdo neuměl tak jako Babi, řekl, že se mu to snášelo líp, než čekal. Že myslel na to, jak asi bylo tátovi v koncentráku (a tenhle Vojtův úžasnej táta hrdina byl můj a Inžin dědeček!). A taky na svý dva spolužáky z gymplu, který zavřeli na osum let za to, že na budově školy v roce 1950 vyvěsili nacistickou vlajku, na který z hákenkrajcu udělali srp a kladi-vo. Oba pak radši v osmašedesátým roce utekli, aby si na ně náhodou nějakou soudruh zase nevzpomněl a nevymyslel si na ně nějakou zločinnou činnost. Taky si na cele v klidu zopakoval všechno, co o těch padesátějch letech napsal další spolužák Jíra. Takže by se bejval před sebou styděl, kdyby skuhral v kriminále z roku 1974, kde se jídlo dalo jíst a bylo ho dost, kde se bachaři chovali docela slušně a vyšetřovatelé se ho ani nedotkli. Bylo na nich poznat, že vědí, že všechno, za co Vojtu vyslejšchaj, je vymyšlený.

Volali mu z ústředí, že může i s avíí nastoupit do práce. Vůbec pořád někdo volal. A přišli Honza Policajt, Sudí Ondra a Advokát Sumec a Bobr a strašně se s Vojtou zlískali.

Malej Péta Rampach se narodil na konci března. Měl jsem trochu strach, jestli můj a Inžin děcák, Vojtova vyšetřovací vazba, dědečkův koncentrák a smrt

a Babino vdovství budou stačit na to, aby se na naši rodinu nesesy-pal nějakou další průser.

Ale nesesy-pal se.

A to je všechno.

Tím taky končí magnetofonovej záznam všeho, co nechci, aby se zapomnělo.

Přesně za rok, co jsem utekl z Večtin.

Dvacátý úterý roku devatenáct set sedmdesát pět.

kolem mě toho štěstí byly celý metráky

Ivan Rampach

V Praze, 23. června 2005

Ahoj, Jíro,

Jak jsem Ti slíbil, posílám Ti ten audiozáznam našeho Ivana. Z mgt pásky na CD to přepsal on už vloni, kdy Honzovi (mému vnukovi) bylo třináct, jako Ivanovi, když dlouho váhal, ale pak se mu prý zdálo o Babi (mé mamince, která je už osm let mrtvá a kterou jsi taky znal), sice zapomněl co, ale vzešlo z toho rozhodnutí, že mi to dá. Ať si poslechnu, jak naše setkání viděl on jako třináctiletý utečenec. Regíně jsem jen musel slíbit, že – až se potom spolu setkáme – se jí nebudu smát. Ujistil jsem ji, že to se mnou bude poslouchat Kristýna a ta že to nedovolí.

Už po čtvrt hodině poslouchání jsem věděl, že by stálo za to udělat z toho knížku. A protože z lidí od pera znám pořádně jen Tebe, poprosil jsem Ivana o souhlas – a tady to máš.

Jedním jsem si jistý: že tu naši „uměle“ vzniklou rodinu budeš chtít vidět na vlastní oči. Že Ti nebude stačit můj prohlášení, že Ivan s Ingy (a jejich rodiny) jsou stejně naši jako nejmladší Pěta. On sám by možná řekl, že jsou víc naši než on, protože bez nich by on nikdy nepřišel na svět. Je sice pravda, že jsme to s Kristýnou měli opačně, než to bývá zvykem – nejdřív nám vstoupili do života Ivan s Ingy, pak jsme se kvůli nim museli vzít, a až potom jsme se měli rádi a až potom... atakdále, včetně intermezza s mým kriminálem. Vlastně si s Kristýnou tuhle naši „okolnostmi nakomandovanou lásku“ vychutnáváme čím dál víc. Stejně jako si vychutnáváme všech šest vnoučat – od nejstarší Ivanovy a Regíniny Markéty až po Pětova (a Magdina) mrňavého Matěje.

Přiznám se, že Ivanovo vyprávění (včetně jeho čtrnáctiletého hlasu) jsem poslouchal se zatajeným dechem, občas se mi těžko polykalo, občas jsem váhal, jestli to, co říká o mně, mám pustit dál. Nechávám to na Tobě. Svolení bys musel dostat od Ivana, ode mě ho máš.

To druhé CD je moje. Abys měl tu moji a Ivanovu seznamovací písničku takzvaně od autora s láskou. Jmenuje se DOKUD JSOU LIDI, CO ROZUMĚJ STROMŮM...

Ahoj. Pozdravuj Jitku.

Vojta Rampach